

Využití hudebních nástrojů učitelkami mateřských škol

Aneta Baďurová

Bakalářská práce
2017/2018

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Aneta Baďurová**
Osobní číslo: **H15866**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Učitelství pro mateřské školy**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Využití hudebních nástrojů učitelkami mateřských škol**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury z oblasti hudební výchovy.
Vymezení pojmů a teoretických východisek o hudebních formách, metodách a pomůckách v mateřských školách.
Příprava metodiky výzkumné části, stanovení výzkumného problému, cílů výzkumu.
Realizace kvantitativního výzkumu prostřednictvím dotazníku.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BEATY, Janice J. Skills for preschool teachers. Tenth edition. Boston: Pearson, 2017, xxiv, 403. ISBN 978-0-13-376634-9.

BEN-TOVIM, Atarah a Douglas BOYD. Hudební nástroj a naše dítě. Praha: Portál, 2007, 131 s. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-206-5.

LIŠKOVÁ, Marie. Hudební činnosti v předškolním vzdělávání. Vyd. 2. Praha: Raabe, 2006, 165 s. ISBN 978-80-87553-65-7.

HOLAS, Milan. 2004. Hudební pedagogika. Vyd.1. Praha: Nakladatelství AMU. 80 s. ISBN 978-80-7331-018-X.

SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. Hudební psychologie pro učitele. Vyd. 2. Praha: Karolinum, 2013, 406 s. ISBN 978-80-246-2060-2.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Petra Trávníčková
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce:

11. října 2017

Termín odevzdání bakalářské práce:

27. dubna 2018

Ve Zlíně dne 11. října 2017

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 14.12.2017

.....

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k výši výdělků dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce má výzkumný charakter, je zaměřena na využívání hudebních nástrojů učitelkami mateřských škol v praxi. Jejím cílem je zjistit, jakým způsobem učitelky mateřských škol využívají hudební nástroje v edukačním procesu mateřské školy. Teoretická část seznamuje čtenáře s výčtem nejčastěji využívaných hudebních nástrojů a kompetencemi učitelky mateřské školy. Dále klasifikuje hudební schopnosti a dovednosti a snaží se vymezit rozdíly mezi nimi. Praktická část je předložena kvantitativním výzkumem, který je zaměřen na zjištění, jaké hudební nástroje jsou v mateřské škole nejčastěji využívány a jakým způsobem. Dále zjišťuje, jaké názory mají učitelky mateřských škol na tuto problematiku. Výzkumná metoda je dotazníkové šetření.

Klíčová slova: hudební schopnosti, hudební dovednosti

ABSTRACT

The bachelor thesis has a research character, it is focused on the use of musical instruments by nursery teachers in practice. Its aim is to find out how nursery teachers use musical instruments in the nursery school process. The theoretical part introduces the reader to the list of the most frequently used musical instruments and the competences of the nursery teacher. It further classifies musical skills and skills and tries to identify the differences between them. The practical part is presented by quantitative research, which is focused on finding out which musical instruments are most frequently used in kindergarten and in what way. It also examines the views of nursery school teachers on this issue. The research method is a questionnaire survey.

Keywords: musical abilities, musical skills

Děkuji paní Mgr. Petře Trávníčkové za vedení mé bakalářské práce, odborné rady, připomínky, a také trpělivost a velkou ochotu při celém průběhu tvorby bakalářské práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 UČITELKA MATEŘSKÉ ŠKOLY	11
1.1 SPECIFIKA PRÁCE UČITELKY MATEŘSKÉ ŠKOLY.....	12
1.2 HUDEBNÍ SCHOPNOSTI.....	13
1.3 HUDEBNÍ DOVEDNOSTI.....	14
1.4 ROZDÍLY A VZTAHY MEZI HUDEBNÍMI SCHOPNOSTMI A DOVEDNOSTMI.....	16
2 HUDEBNÍ NÁSTROJE	17
2.1 KLAVÍR.....	17
2.2 ZOBOVÁ FLÉRNA.....	18
2.3 KYTARA.....	19
2.4 ORFFOVY HUDEBNÍ NÁSTROJE.....	19
3 HUDEBNÍ ČINNOSTI V MATEŘSKÉ ŠKOLE	21
3.1 HUDEBNĚ POHYBOVÉ ČINNOSTI.....	21
3.2 PĚVECKÉ ČINNOSTI.....	22
3.3 INSTRUMENTÁLNÍ ČINNOSTI.....	22
3.4 POSLECHOVÉ ČINNOSTI.....	23
II PRAKTICKÁ ČÁST	24
4 CÍL VÝZKUMU	25
4.1 VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	25
4.2 VÝZKUMNÝ VZOREK.....	25
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU	29
5.1 ZPRACOVÁNÍ A VYHODNOCENÍ ZÍSKANÝCH DAT.....	29
5.2 ZÁVĚRY VÝZKUMU.....	53
5.3 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	57
ZÁVĚR	58
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	60
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	62
SEZNAM OBRÁZKŮ	63
SEZNAM TABULEK	64
SEZNAM PŘÍLOH	65

ÚVOD

Problematika využívání hudebních nástrojů v mateřské škole je v dnešní době velmi aktuální. Konkrétně otázka, zda by učitelka mateřské školy měla umět hrát na hudební nástroj a je-li to vůbec nutné při dnešním vývoji techniky, kdy se často využívá reprodukováná hudba. Proto jsme se v bakalářské práci zaměřili také na názory samotných učitelek mateřských škol na tuto problematiku. Jak je známo, v mateřských školách převažují jako učitelky ženy, tudíž se v bakalářské práci užívá slovo učitelka, nikoli učitel.

Teoretická část se snaží shrnout poznatky o edukačním využití hudebních nástrojů v mateřské škole. Skládá se ze tří kapitol, přičemž ta první je zaměřená na samotnou učitelku mateřské školy, na specifika její práce a také na její hudební schopnosti a dovednosti. V závěru první kapitoly jsou vymezeny rozdíly mezi hudebními schopnostmi a dovednostmi. Další kapitola zahrnuje výběr a charakteristiku nejčastějších hudebních nástrojů, které se v mateřských školách vyskytují. Poslední kapitola je zaměřena na hudební činnosti, které v mateřských školách probíhají.

Praktická část je orientovaná kvantitativně. Cílem bylo zjistit, jakým způsobem učitelky mateřských škol využívají hudební nástroje. Dílčími výzkumnými otázkami jsme zjišťovali, jaké hudební nástroje učitelky využívají, jak často je využívají a při jakých činnostech. Dále jsme zjišťovali názory učitelek mateřských škol na tuto problematiku. Výzkumná metoda byla dotazníkové šetření, které bylo prováděno elektronicky pomocí e-mailu a sociálních sítí. Výzkumný vzorek byl dostupný výběr učitelek z celé České republiky. Dotazník je skládá z 27 otázek. Výsledky jsou zpracovány v grafech, či tabulkách, které názorně interpretují zpracovaná data. Na konci bakalářské práce je také zpracované doporučení pro praxi, které rovněž vyplývá z výsledků práce.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 UČITELKA MATEŘSKÉ ŠKOLY

Učitelka mateřské školy je nejen profese, kterou daná osoba vykonává. Je to zároveň poslání, díky němuž může formovat lidskou osobnost od nejtělejšího věku. Učitelka mateřské školy je člověk, který dítě doprovází na začátku jeho života. Pomáhá mu pochopit základní principy společnosti a okolního světa, a také poznat sebe samého. Poskytuje dítěti možnost poznávat svět všemi smysly. Ať už je to prostřednictvím výtvarných činností, pohybových nebo hudebních. Tohle všechno učitelka dítě učí, aniž by on sám o tom věděl, prostřednictvím nejrůznějších aktivit a her, jimiž pomáhá utvářet z každého jedince individuální osobnost.

¹Učitelka je jedním ze základních činitelů vzdělávacího procesu a podle pedagogického slovníku je to „*profesionálně kvalifikovaný pedagogický pracovník, spoluodpovědný za přípravu, řízení, organizaci a výsledky tohoto procesu. K výkonu učitelského povolání je nezbytná pedagogická způsobilost.*“ (PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. in Syslová, 2013, str. 19)

Učitelka mateřské školy je poměrně mladým povoláním, ve srovnání s učitelem primárního stupně. Pojem učitel mateřské školy se oficiálně zavedl až v roce 1934 výnosem ministerstva školství a národní osvěty. Do té doby byl používán pojem „pěstounka“, který se používal od konce 18. století. Je to povolání poměrně mladé a zároveň odlišné od jiných učitelů vyšších stupňů vzdělávání. Tuto odlišnost přináší převážně věková rozdílnost skupiny dětí, kterým je vzdělávání určeno. Tím se také liší profesní činnosti, které vykonávají učitelky mateřských škol (Syslová, 2017).

Podle T. G. Masaryka je učitelka osobnost, která ve škole i mimo ni zprostředkovává poznatky i zručnosti (dovednosti) a rozvoj duševních schopností i fyzické zdatnosti vůbec. Mimo jiné i působí na rozvoj chování žáka a tím na vytvoření jeho povahy, charakteru. V těchto úkolech přejímá dnes učitelka úkoly, jež dříve mívala sama rodina. Proto je potřeba

---

¹ V bakalářské práci se uvádí pojem „učitelka mateřské školy“ z důvodu převahy ženského pohlaví v této profesi.

stálé spolupráce rodiny a školy, lépe řečeno rodičů a učitelek, aby se stále navzájem doplňovali a podporovali. Důležitá podmínka učitelčiny působnosti je jeho autorita, tj. sugestivní moc, kterou vykonává osobnost s určitou převahou (Masaryk, 1933, str. 439).

1.1 Specifika práce učitelky mateřské školy

Učitelka pracuje v mateřské škole s dětmi, které přichází s nejrůznějšími zkušenostmi, odlišnými schopnostmi, ale také kulturním zázemím. Mateřská škola je pro dítě první a velmi důležité prostředí, ve kterém se dítě ocitá mimo svou nejbližší rodinu. Děti si do něj přinášejí své osobní charakteristické rysy a rozdílné aspekty chování, které si osvojily doma. V novém prostředí dítě zažívá první sociální a emoční těžkosti, při kterých potřebuje podporu učitelky. Její role je stěžejní pro řešení prvních problémů, neboť se musí řešit dříve, než bude pozdě. Tedy dojde ke zhoršení nebo v horším případě k jeho pevnému zakotvení. Pokud je prostředí v mateřské škole nepřátelské k individuální rozdílnosti, mohou být děti vystaveny spoustě negativních aspektů socializace. Specifikem práce učitelky mateřské školy, které je zcela odlišné od práce učitele na vyšších stupních škol, je potřeba vytvořit citovou vazbu s dítětem. Dítě se učí skrze dospělou osobu porozumět okolnímu světu i sobě samému. Právě raná symbiotická vazba determinuje vývoj sebezpečí dítěte, které se intenzivně utváří ve věku mezi 2-3 rokem. Tato vazba je podmíněna především správnou komunikací mezi aktéry. Pokud se učitel nepodaří vytvořit kvalitní vztah s dítětem, může tím snížit jeho sebedůvěru a pěstovat tak v něm úzkost, strach a stres. Tyto obranné mechanismy mohou následně bránit v objevování nových věcí a exploraci dítěte a zablokovat učení se novému a sociálnímu učení. Efektivita učení dítěte se tedy jeví jako přímo závislá na míře podpory, kterou dítě získává od dospělé osoby. Respektive od učitelky mateřské školy (Syslová, 2017).

Opravilová (2016) uvádí, že výchova je činnost tvůrčí, což znamená, že vyžaduje, aby se o ní předběžně i následně přemýšlelo a aby byl její záměr, průběh i výsledky vědomě kontrolovány a hodnoceny. Dosažený výsledek výchovného působení by měl být plánovaný a připravený, nikoli nahodilý. Měl by vycházet z vlastního přesvědčení učitelky, že smysl výchovného působení měla promyšlený a brala ohled na všechny činitele, kteří výchovné pů-

sobení ovlivňují (Opravilová, 2016). Aby učitelka dokázala pomoci dětem při krizové situaci, musí udržovat svůj postoj klidný a mít své emoce pod kontrolou. Bez ohledu na to, jak neklidně se cítí, nesmí to projevovat ve svém obličejí, v hlasu nebo chování. Učitelka by se měla místo toho zaměřit na děti a pomoci jim překonat obtížnou situaci, aniž by sama začala panikařit (Beaty, 2017).

1.2 Hudební schopnosti

„Pojem schopnosti obvykle zdůrazňuje rozdíly mezi lidmi, které ovlivňují rychlost jejich chápání a myšlení, kvalitu činností, práce a učení. Schopnost tedy představuje složitou psychickou vlastnost, která umožňuje člověku snadno se učit a dosáhnout úspěšných činností v dané oblasti.“ (Holas, 2013, str. 39.) Úroveň hudebních schopností sice závisí na vrozených dispozicích, ale je také podmíněna věkem člověka, sociálními a kulturními vlivy a řadou dalších podmínek (Holas, 2013).

Sedlák (2013) klasifikuje hudební schopnosti jako hudebně sluchové, ty zajišťují rozlišování vlastností tónů: výšky, barvy, délky, hlasitosti a jejich vztahů v rovině horizontální (melodie) a vertikální (harmonie, polyfonie), dále psychomotorické schopnosti, jež umožňují časové členění hudby (rytmus, metrum, hybnost, tempo) a psychicky regulovat pohyby při vokálních a instrumentálních činnostech i při tělesných projevech podle hudby. Dále zde patří oblast analyticko-syntetická, která tvoří předpoklady pro identifikaci výrazových prostředků, hudebních tvarů a pro jejich syntetizaci ve strukturované celky a hudební útvary. Na pozadí těchto schopností se formují tyto specifické struktury:

- Hudební paměť jako vlastnost nervové soustavy uchovat vnímanou hudbu s její informací a vybavovat si ji v původní podobě
- Tonální a harmonické cítění, umožňující orientaci v tonálních vztazích, v harmonii a polyfonii
- Rytmičké cítění umožňující chápat a prožívat faktory časového členění a artikulace hudby (rytmus, metrum, tempo, hybnost)
- Hudební představivost jako předpoklad pro registraci, přetváření a záměrné operace s hudebními představami (Sedlák, Váňová, 2013).

Dále do hudebních schopností Sedlák (2013) zařadil hudebně intelektové schopnosti jako předpoklad pro operace a činnosti percepční, interpretační (reprodukční) a hudebně tvořivé, zde patří:

- „Hudební fantazie, umožňující vytvářet nové hudební tvary a formy přepracováním dříve získaných představ a prožitků
- Hudební myšlení jako východisko pro myšlenkovou reflexi ve sféře hudby, průnik do její výstavby a abstrakci vjemové struktury.“ (Sedlák, Váňová, 2013, str. 68.)

Sedlák (2013) považuje hudební schopnosti za psychické struktury a vlastnosti jedince, které odpovídají požadavkům hudebních činností a zajišťují jejich přiměřenou úspěšnost. Jsou to vnitřní předpoklady k úspěšnému vykonávání hudebních činností. Hudební schopnosti zařazujeme do kategorie speciálních schopností, podobně jako například schopnosti výtvarné, či matematické. Vznik a vývoj hudebních schopností musí být vnímán a zkoumán ve vztahu k lidské osobnosti, nemůže tedy být odtržen od inteligence. Pojem hudební schopnost se často ztotožňuje s pojmem hudebnost (Sedlák, Váňová, 2013).

1.3 Hudební dovednosti

„Dovednost je učením získaná dispozice ke správnému, rychlému a úspornému vykonávání určité činnosti.“ (P. Hartl, -H. Hartlová, 2000, str. 121)

„Hudební dovednost vymezujeme jako cvikem a učením získanou způsobilost vykonávat úspěšně hudební činnost.“ (Sedlák, Váňová, 2013, str. 71) Za dovednost se často považuje jenom jeden motorický úkon, například výměna poloh na smyčcových nástrojích, provedení zvoleného prstokladu, apod. Dovednost můžeme také chápat ze širšího hlediska, kdy je spojována s vědomostmi, např. při instrumentaci hudební skladby. Toto pojetí předpokládá strukturu dílčích myšlenkových úkonů či tělesných pohybů. Hudební dovednosti umožňují vykonávat rychlé a plynulé pohyby či myšlenkové operace potřebné pro hudební činnosti, předvídat sled motorických úkonů, koncentrovat a rozšířit značně pozornost (Sedlák, Váňová, 2013).

„Hra na hudební nástroj, zpěv, či hudebně-pohybové (taneční) činnosti jsou i činnostmi senzomotorickými. Proto pro tyto činnosti platí také zákon senzomotorického učení. Z fyziologického hlediska je pro utváření dovedností důležité vzájemné působení mezi smyslovými orgány, jako jsou hmat, zrak, sluch, čich, dále pak mezi centrální nervovou soustavou a motorickým aparátem jedince. V procesu učení, nebo cvičení se vytvářejí mezi těmito systémy podmíněné reflektorické spoje, které determinují přizpůsobovací schopnost organismu při hudebním cvičení. Základem pro hudební dovednosti tedy jsou mechanismy podmíněných reflexů. Každý začátečník se musí naučit osvojovat postupně jeden technický prvek za druhým a učit se správně reagovat adekvátním pohybem na daný podnět, ať už je to konkrétní tón, motiv, téma, jejich sluchová či motorická představa nebo slovní pokyn učitele. V průběhu cvičení tohoto prvku pak žák získává jistou zásobu zautomatizovaných pohybů a motorických představ, které potom využívá při nácviku složitějších problémů. Cvičením se zjemňuje, zlepšuje a příslušným požadavkům postupně stále více přibližuje a přizpůsobuje činnost pohybových analyzátorů a jejich zpětné působení na jednotlivé svaly svalové partie. Zlepšuje se však i pohybová koordinace, zvyšuje se výkonnost jedince a může dojít i k částečnému snížení únavy při vykonávání příslušné činnosti. Jestliže se tento postup několikrát opakuje, vznikne podmíněný reflex.“ (Holas, 2013, str. 50-51)

Podle Sedláka (2013) probíhá utváření hudebních dovedností v těchto fázích:

- Kognitivní fáze- jedinec získává informace o hudebním úkonu. Osvojuje si potřebné hudební vědomosti (znalost notového písma, stupnic a intervalů, elementárních výstavbových prostředků)
- Fixační fáze- jedinec získané poznatky upevňuje opakováním
- Automatizační fáze, v jejímž průběhu se dovednosti racionalizují, zpřesňují a automatizují a poznatky se stávají návyky.
- Kontrolní fáze- poskytuje jedinci informace o průběhu úkonu a umožňuje mu již od počátku provádět dílčí úkony správně a bez chyb (Sedlák, Váňová, 2013).

Hudební dovednosti lze klasifikovat dle psychologického hlediska podle jejich charakteru a druhu učení, které je zapotřebí upevňovat a formovat. Rozlišujeme tedy hudební dovednosti percepční, při nichž vnímáme a rozlišujeme tónové a hudební kvality. Dále motorické, do nichž patří pohybová zručnost a pohotovost, ovládání motorických funkcí při hře

na nástroj, pohyb, zpěvu. Senzomotorické hudební dovednosti ovlivňují koordinaci sensorických receptorů výkonných orgánů a složek regulace jednotlivých úkonů. Hudebně intelektové souvisí s vědomou analýzou hudebního materiálu a práce s hudebními pojmy při intonaci, poslechu interpretaci, tvořivosti apod. Poslední dovednost můžeme klasifikovat jako sociální, při níž regulujeme hudební chování a jednání při kolektivním provozování hudby apod. (Sedlák, Váňová, 2013)

1.4 Rozdíly a vztahy mezi hudebními schopnostmi a dovednostmi

Vymezit rozdíly mezi hudebními schopnostmi a dovednostmi bývá mnohdy velmi složité neboť schopnosti jako vnitřní psychické struktury a předpoklady k hudebním dovednostem a činnostem můžeme poznávat pouze nepřímo z kvality odpovídajících hudebních činností. Dovednost se tak stává navenek projevenou hudební schopností v hudební činnosti. Je tedy zřejmé, že základem jakéhokoliv hudebního projevu je neodlučitelná a funkčně propojená triáda schopnost-dovednost činnost. Východiskem pro rozlišení schopností od dovedností je dále míra obecnosti. Schopnost má obecnější charakter, uplatňuje se v širším rozsahu a umožňuje zpravidla osvojení či realizaci několika dovedností. Dovednost je konkrétnější, váže se k úžeji vymezenému hudebnímu úkonu. Tak jako schopnost se mohla projevit v různých dovednostech, tak i dovednosti obvykle vyžadují existenci a projevy několika základních hudebních schopností (čistota intonace při zpěvu je výrazem nejenom hudebního sluchu, ale též tonálního cítění, dovednost nápodoby rytmického modelu vyžaduje účast rytmického cítění, hudební paměti apod.) Hudební schopnosti umožňují jedinci osvojit si hudební dovednosti a obráceně. Upevňováním dovedností se zpětně zvyšuje kvalita hudebních schopností. Tato závislost vede k někdy nesprávnému ztotožňování hudebních schopností s hudebními dovednostmi. Mylně se hovoří o schopnostech pěveckých, intonačních, poslechových apod. Jedná se výhradně o dovednosti získané v procesu učení (Sedlák, Váňová, 2013).

Hudební schopnosti a dovednosti jsou základním předpokladem pro to, aby učitelka mateřské školy mohla děti provázet hudebním vzděláváním. Kdybychom měli stručně vymezit rozdíl mezi těmito pojmy, tak hudební dovednosti představují vnější projevy hudebních schopností.

2 HUDEBNÍ NÁSTROJE

Hudební nástroje jsou nástroje, které slouží k vydávání zvuků neboli k hudbě. Existuje velké množství různých druhů a typů hudebních nástrojů. Z nichž vychází různé dělení. Pro naše účely bakalářské práce jsme vybrali a shrnuli pouze ty, které se mateřských školách vyskytují a používají nejčastěji.

Podle Barvíkova hudebního slovníku to jsou nástroje vydávající tóny užívané v hudbě, které si dělí na samozvučné, neboli idiofony, dále pak blano-zvučné (membránofony), strunné (chordofony), vzduchové (aerofony), mechanické (automatofony) a elektrické neboli elektrofony (Barvík, 1960). Jednodušeji můžeme hudební nástroje rozdělit na čtyři hlavní skupiny, tedy dřevěné (a jiné) dechové, žesťové, smyčcové a bicí (Ben-Tovim, Boyd, 2007).

2.1 Klavír

Klavír se řadí mezi hudební nástroje strunné neboli chordofony. Ty se pak dále dělí na smyčcové, drnkací a úderné. Konkrétně klavír, využívaný v mateřské škole patří do skupiny úderné s klaviaturou. Klavír je nejznámější a nejrozšířenější hudební nástroj. Jeho historie je dlouhá víc než půl tisíciletí. Je to hudební klávesový nástroj, u něhož jsou zdrojem tónů kovové struny, rozehvívané mechanickými údery dřevěných kladívek krytých plstí nebo kůží. Struny i kladívková mechanika jsou uloženy v leštěné skříni, obvykle z hruškového dřeva, která má půdorys ptačího křídla, je 150-270 cm dlouhá a asi 150 cm široká. Na širší straně je umístěna klávesnice, jejíž níže položené dřevěné klávesy jsou chráněny destičkami ze slonové kosti nebo z její náhražky, kdežto klávesy ležící výše jsou z ebenového dřeva. Kladívka jsou uváděna v činnost stlačováním pákových kláves a mechanickým zařízením, které umožňuje jejich údery na struny. Klavír, jak ho známe dnes, byl vynalezen počátkem dvacátých let minulého století Sébastienem Érardem v Paříži. V klavírní stavbě se vyskytují dva podstatné druhy odlišných mechanik a to vídeňská a anglická mechanika. Obě mechaniky se velmi liší zvláště v podrobnostech podle toho, jakými dalšími vymoženostmi je vybavit výrobce. Klavír je opatřen dvěma až třemi pedály, které jsou upevněny k dřevěnému rámu a spojené drátem s mechanismem tlumičů. Pařížský nástrojář A. F. Debain vynalezl třetí pedál. Jeho použitím je možno dosáhnout prodlevy určitého tónu nezávisle na další hře i při současném použití pravého pedálu (Modr, 1977).

2.2 Zobcová flétna

Zobcová flétna, nebo též nazývaná podélná, podle jejího tvaru, je jedním z nejstarších dechových nástrojů. Řadí se mezi dechové hudební nástroje neboli aerofony. Další dělení je na jednohlasé, dřevěné a hranové nástroje. Název je odvozen podle držení nástroje ve vztahu k hráči. Zobcové flétny byly známy v Evropě již v gotice, tedy v 11. -13. století. Nejoblíbenější a neznámější se staly v 16. -17. století, kdy tvořily flétnové soubory. Byly také součástí barokního orchestru. Zobcové flétny jsou z různých velikostí, materiálů, tónových rozsahů a ladění. Vyrábějí se ze dřeva nebo z umělé hmoty. S tím souvisí barva tónu a do jisté míry i intonace, protože dřevo je přírodní materiál, podléhá více teplotním změnám a vlhkosti. Je to nástroj velmi dostupný a snadno ovladatelný, tudíž je často volen rodiči pro děti. Co se týče struktury zobcové flétny, tak se skládá z hlavice, která má tvar zobce. Je v ní štěrbinu neboli labium se špalíčkem, který se při hře přikládá ke rtům. Na trubici je na horní straně 7 dírek, které se obsluhují od spodu malíčkem až ukazováčkem pravé ruky, na ni navazuje prsteníček až ukazováček levé ruky. Ve spodní části je tzv. palcová dírka pro palec levé ruky. Při její částečném zakrytí lze tóny přefukovat. Je asi 60-66 cm dlouhá, má vložku zvanou náustek nebo ústice, která je na ně umístěna kvůli tomu, aby se zamezilo tříštění výdechového proudu. Tvar ústice je obdélný, kraje jsou oblé. Klapkový mechanismus je umístěn na obou dalších dílech. Základní tón flétny i jiných nástrojů odpovídá délce nástroje. Čím je flétna delší, tím je tón hlubší. Tónový rozsah flétny se dělí na tři rejstříky a to na rejstřík hluboký, dutých a kovově znějících tónů, rejstřík střední s tóny lahodně sytými a na rejstřík vysoký, jehož tóny jsou pronikavě ostré. Vymezení jednotlivých rejstříků závisí na individuálních schopnostech hráče. Flétna je kromě pikoly nevyšší znějícím nástrojem ze skupiny dechových. V partituře je obvykle notována na prvé lince shora. Její tóny kromě nejvyšších se ozývají lehce a jsou schopny všech dynamických odstínů (Modr, 1977).

2.3 Kytara

Kytara je hlavním zástupcem skupiny drnkacích nástrojů s hmatníkem, které spadají pod skupinu strunných hudebních nástrojů. Již v 19. století kytaru se kytara využívala jako nástroj pro skladby komorního charakteru, ale také byla hojně využívána v amatérském domácím hraní. Trup kytary je tvořen dvěma plochými deskami, spojenými poměrně dosti vysokými luby a je vykojen v podobě arabské osmičky. Celková délka kytary je asi 90-95 cm, krk i trup jsou přibližně stejně dlouhé. Dno a luby jsou obvykle ze dřeva javorového nebo palisandrového, víko je smrkové, uprostřed kruhovitě vykrojené. Hmatník kytary je rozdělen v půltónové polohy kovovými pražci, které byly dříve zhotovovány také ze slonové kosti. Hmatník je rozdělen 19 až 22 pražci, jejichž rozestupy nejsou stejnoměrné – směrem k rezonančnímu otvoru se vzdálenost mezi pražci zmenšuje, ale vždy je každý pražec v půltónové vzdálenosti. Hlavice, v níž byly dříve umístěny kolíky k napínání strun a v níž je nyní zasaženo šroubové ladící zařízení, je mírně zahnutá vzad. Při hře na kytaru někteří hráči dávají přednost úhozu prstů s narostlými nehty, jiní rozechvívají struny měkkou částí prstu (bříškem). Tón vzniklý prvním způsobem je jasnější a nosnější. Tón vzniklý druhým způsobem je měkčí.

Na kytaru hrají hráči vsedě, pod levou nohou mohou mít speciální podnožku. Prsty levé ruky tisknou struny na hmatníku a prsty pravé ruky přebírají (bříškem nebo nehty) struny nad rezonančním otvorem. Může se hrát také plektrem-trsátkem (Modr, 1977), (Kanetová, 2015).

2.4 Orffovy hudební nástroje

Tyto hudební nástroje vznikly podle Carla Orffa (1895-1982), jenž byl německý skladatel a pedagog. Zastával názor, že by tanečníci měli mít hudební vzdělání. Jako nejvhodnější řešení využil bicí nástroje melodické a rytmické. V Čechách se jim nechali inspirovat Ilja Hurník a Petr Eben, kteří připravili adaptaci Orffova institutu, takzvanou Českou Orffovu školu. Nejedná se o překlad německého originálu, jelikož autoři vychází z české hudby a lidové slovesnosti. Česká Orffova škola má zatím 4 svazky s názvy: Začátky, Pentatonika, Durmoll a Modální tóniny. K prvním třem dílům napsal úvodní texty někdejší profesor Pražské konzervatoře Vladimír Poš. K práci na čtvrtém dílu byl přizván Pavel Jurkovič. Přípravuje

se pátý svazek, který má obsahovat výběr původních originálních Orffových skladeb z jeho pětidílného Schulwerku. Orffova škola je směr, cesta, návod, nikoliv metoda. Je určena všem dětem, jak nadaným, tak hudebně nerozvinutým. Skladbičky jsou modely, se kterými se může dál pracovat. Nejde totiž o hotové dílo, které se musí dogmaticky přijmout a trénovat. Orffův instrumentář je sada membránofonů, melodických idiofonů a dalších nástrojů se zvukem neurčité výšky. Pro různé druhy zvonkoher, metalofonů a xylofonů je zaběhlý termín melodické nástroje. Všechny ostatní nástroje řadíme obecně mezi nástroje rytmické. Dále se tam také zařazuje zobcová flétna a také jsou důležité dětské tympány pro podporu basových tónů. Je dobré mít na výběr z více druhů paliček, protože ty mohou podstatně změnit charakter tónů. Zvonkohra a metalofon mají kameny vyrobeny ze slitiny kovů. Metalofon obsahuje větší procento hliníku, proto má slitina řidší hustotu. Kameny jsou lehčí a mají delší dozvuk než u zvonkohry. Xylofon se vyrábí z vyzrálého palisandrového nebo mahagonového dřeva. Jeho tón je průrazný, bez dozvuku. Tónová charakteristika ovlivňuje volbu vhodného typu doprovodu nebo vůbec hry na tento nástroj. Zvonkohře díky jejímu nejvyššímu tónovému spektru přidělujeme melodii nebo ornamenty. Na metalofon vycházejí velice dobře dvou-čtyřhlasé souzvuky. Pro xylofon je vhodné použít střídavé údery pravou a levou rukou, tzv. toccatovou fakturu (Karnetová, 2015), (Modr, 1977).

Hudební nástroje jsou v mateřské škole velmi hojně využívány, nejvíce však učitelkami mateřských škol. Ze všech z miněných hudebních nástrojů mají děti nejmenší problém využívat Orffovy nástroje, které jsou nejlépe uzpůsobeny pro děti. Mohou je využívat kdykoliv během dne, při různých činnostech. Dále pak je pro děti nejlépe ovladatelná flétna, z důvodu své velikosti. Také je to z toho důvodu, že hra na flétnu může být pro děti lépe osvojitelná než například hra na klavír.

3 HUDEBNÍ ČINNOSTI V MATEŘSKÉ ŠKOLE

„Dítě je již v předškolním věku plně připraveno pro hudební činnost. Disponuje hlasovým orgánem, jeho vokální trakt je výkonný, jedná se v podstatě o postupně funkčně se zlepšující hudební nástroj, který dítě užívá ještě dříve, než začne mluvit. Začíná proto velmi brzo zkoušet různé vokální projevy. Sluchové dovednosti dítěte předškolního věku jsou již značně rozvinuty. Děti mohou v prvních měsících po narození zachytit a rozlišit malé rozdíly ve frekvenci a intenzitě tónu i ve změnách harmonického spektra.“ (Franěk, 2005, str. 134)

3.1 Hudebně pohybové činnosti

Pohyb je pro člověka nejpřirozenějším projevem, tudíž je u dětí předškolního věku naprosto neodmyslitelnou součástí každodenního života. Díky pohybu dítě primárně poznává okolní svět. V batolecím období umožňuje rozvoj samostatné lokomoce uspokojit dětskou touhu dolézt, popřípadě dojít tam, kam potřebuje. Objevuje díky pohybu co je pro něho zajímavé. Radostně manipuluje s jakýmkoli předměty, jichž se zmocní. „Lokomoce má také svůj sociální význam. Je pojmána jako symbol úspěšného vývoje, jako jasný důkaz přechodu na vyšší úroveň. Stimuluje změnu chování rodičů, popřípadě dalších lidí a zvyšuje sociální status dítěte.“ (Vágnerová, 2005 str. 120-121) Pokud spojíme pohyb s hudbou, vedeme tím dítě k vlastním prožitkům, které umocňují jejich estetický zážitek z písně. Hudebně pohybové činnosti podporují zdravý vývoj dětí. Jedna z hlavních věcí, kterou prostřednictvím hudebně-pohybových činností upevňujeme, je vštípení správného návyku držení těla. Také podporují koordinaci pohybů a pěstování rytmického cítění. Patří sem například hra na tělo, pohyb a poslech, uvolňovací cviky na svaly a pohybové ztvárnění písní (Lišková, 2006).

Podle Liškové (2006) hudebně pohybová výchova rozvíjí:

1. „Schopnost správného držení těla a kultivovanost pohybu
2. motoriku a koordinaci pohybů
3. smysl pro rytmus
4. smysl pro hudební formu
5. schopnost jednoduché pohybové a taneční improvizace.“

(Lišková 2006, s. 47)

3.2 Pěvecké činnosti

„Zpěv je v mateřské škole základní hudební činností, která rozvíjí klíčové hudební schopnosti, formuje emocionální vztah k písni, hudbě a okolnímu světu.“ (Kodejška, 2002)

Zpěv písní a pěvecké činnosti jsou nejčastějšími hudebními činnostmi v mateřských školách. Patří k nejjednodušším a nejpřirozenějším hudebním aktivitám dítěte. Správně prováděný zpěv pozitivně ovlivňuje dětské zdraví. Zpevňuje svaly hlasového ústrojí, prohlubuje dýchání a posiluje hrudní a břišní dýchací svalstvo. Pěvecké dýchání přivádí do plic více kyslíku, čímž dochází k lepšímu okysličení mozku a k dokonalejšímu trávení. Zpěv navíc zlepšuje psychickou pohodu. Je prostředkem k osvěžení, k uvolnění, k aktivizování nebo naopak ke zklidnění (Lišková, 2006).

3.3 Instrumentální činnosti

„Hra na hudební nástroje umožňuje dětem, zvláště psychicky labilnějším, neverbálně vyjádřit své myšlenky a pocity. Podle idey Carla Orffa pak hra na nástroje Orffova instrumentáře, tzv. lehko ovladatelné nástroje, není izolována od ostatních hudebních činností. Právě naopak by se měla spojovat s mluveným projevem, zpěvem, pohybem i poslechem.“ (Lišková, 2006, str. 99 cit. in Pešková, 2017)

Lišková (2006) vymezuje jako cíle hry na Orffovy nástroje:

1. „Rozvoj tvořivosti, představivosti
2. rozvoj sluchových schopností – rozlišování zvuků a tónů
3. schopnost rozpoznat vlastnosti tónů – výška, barva, síla, délka tónu
4. rozvoj rytmického cítění
5. rozvoj jemné motoriky, koordinace pohybů
6. rozvoj estetického vnímání
7. schopnost vyjádřit hrou vlastní pocity
8. pěstování souhry, rozvoj sociálního cítění a spolupráce
9. cvičení soustředění, postřehu
10. motivace k aktivní hře na vlastní hudební nástroj.“ (Lišková 2006, s. 101)

3.4 Poslechové činnosti

V raném věku děti potřebují přímý kontakt s hudbou, který je propojený s pohybem. Děti, aby dokázaly hudbu naplno prožívat, potřebují ji spojit s pohybem.

Poslechové činnosti jsou proces, kdy se dítě od vnímání kratších zvukových a tónových celků postupně dostává k prožití estetického zážitku. Cíle u poslechových činností jsou „rozvoj hudebního sluchu, hudební sluchové představivosti a poslechových dovedností, postupně i osvojování si základních výrazových prostředků hudební řeči aktivním poslechem.“ (Zezula, Janovská 1990, s. 46, cit. in Pešková, 2017)

Úkoly dětí předškolního věku podle Liškové, 2006:

1. „Vytvářet kladný vztah k hudbě.
2. Rozvíjet schopnost aktivně vnímat hudbu.
3. Učit citově prožívat hudbu, vést k soustředění.
4. Rozvíjet hudební paměť a představivost, podporovat fantazii.
5. Seznamovat s rozličnými hudebními žánry.
6. Nahlédnout do chápání světa hudby prostřednictvím hudebně-vyjadřovacích prostředků.
7. Inspirovat k vlastnímu provozování hudby, tj. hry na hudební nástroj.“ (Lišková 2006, s. 141-142)

Všechny zmíněné hudební činnosti jsou v mateřské škole velmi důležité a musí se rozvíjet komplexně.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 CÍL VÝZKUMU

Bakalářská práce je kvantitativního charakteru za použití dotazníkové šetření.

Praktická část bakalářské práce je zaměřena na vlastní výzkum, který se zabývá problematikou využití hudebních nástrojů učitelkami mateřských škol.

Za cíle teoretické části jsme si stanovili shrnout poznatky o edukačním využití hudebních nástrojů v prostředí mateřské školy a v praktické části zjistit, jakým způsobem učitelky mateřských škol využívají hudební nástroje.

4.1 Výzkumné otázky

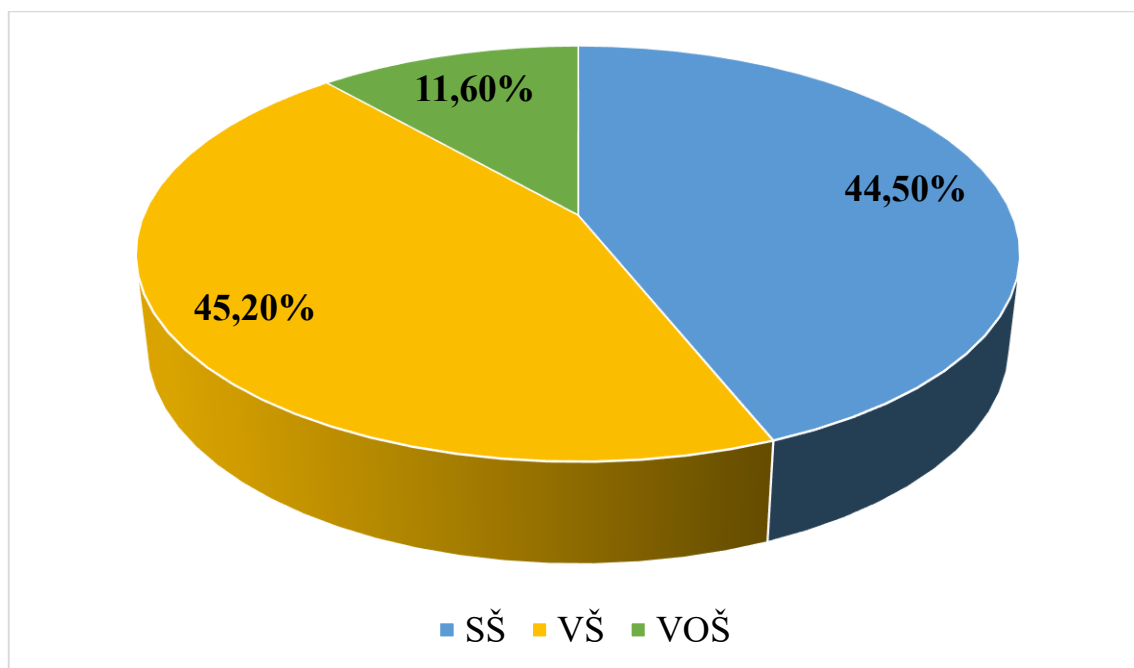
Jako dílčí výzkumné otázky jsme si zvolili:

- Jaké hudební nástroje využívají učitelky v mateřských školách?
- Jak často využívají učitelky mateřských škol tyto hudební nástroje v mateřských školách?
- Při jakých činnostech (v rámci režimu dne) využívají učitelky hudební nástroje v mateřských školách?
- Jaký mají názor učitelky mateřských škol na využívání hudebních nástrojů v mateřské škole?

4.2 Výzkumný vzorek

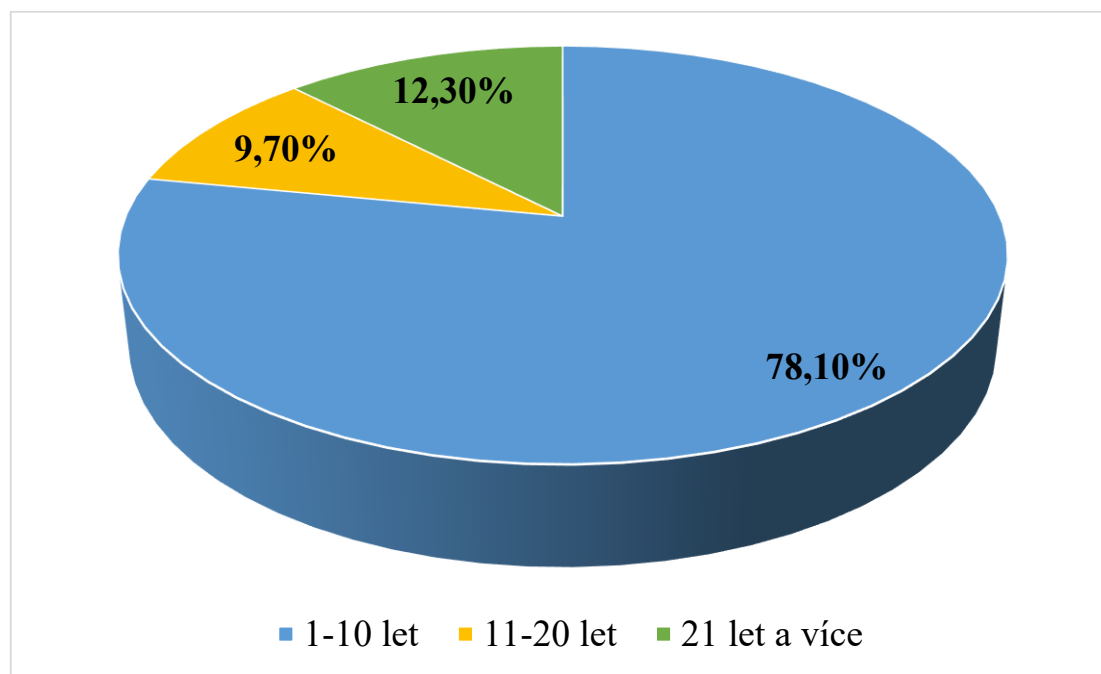
Výzkumný vzorek pro bakalářskou práci byl zvolen náhodný výběr. Byl tvořen 155 učitelkami mateřských škol v rámci celé České republiky a to z toho důvodu, že dotazníkové šetření bylo prováděno elektronicky, tudíž jsme nemohli blíže určit lokalitu.

Výzkumného šetření se zúčastnilo 155 žen, což odpovídá 100% výzkumného vzorku.

Rozložení výzkumného vzorku podle dosaženého vzdělání.

Obrázek 1. Výzkumný vzorek podle dosaženého vzdělání.

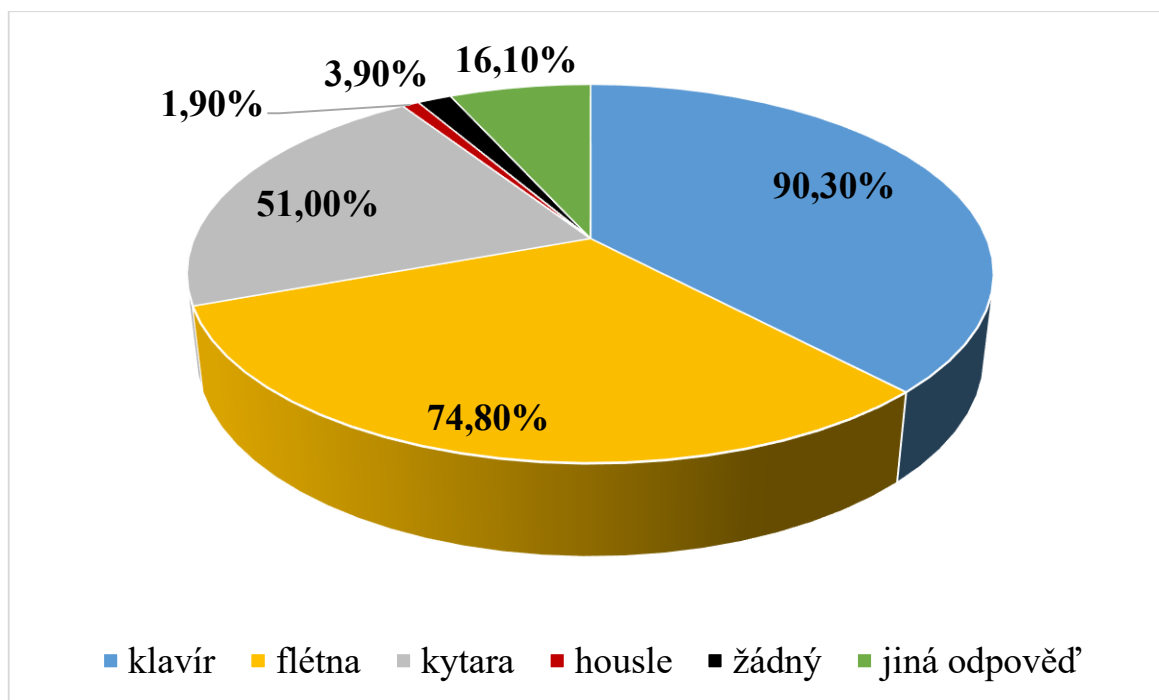
Výzkumu se zúčastnilo celkem 70 (45,20 %) respondentů, jejichž dosažené vzdělání je vysokoškolské. Dále 18 (11,60%) respondentů, kteří mají vystudovanou Vyšší odbornou školu a nakonec 69 (44,50%) respondentů, kteří dosáhli pouze středoškolského vzdělání.

Rozložení výzkumného vzorku podle délky praxe v mateřské škole

Obrázek 2. Délka praxe v mateřské škole.

Výzkumu se zúčastnila většina učitelek, které mají praxi v mateřské škole od 1-10 let. Tedy 121 (78,10%) učitelek. 15 (9,70%) učitelek učí v rozmezí od 11-20 let a 19 (12,30%) učitelek působí v mateřských školách přes 21 let.

Rozložení výzkumného vzorku podle toho, na jaký hudební nástroj umí hrát.

Obrázek 3. Výzkumný vzorek podle toho, na který hudební nástroj umí hrát.

Respondenti uvedli, že 140 (90,30%) z nich umí hrát na klavír, 116 (74,80%) na flétnu, 79 (51,00%) na kytaru, dále 3 (1,90%) z nich uvedlo, že hrají na housle, 6 (3,90%) uvedlo, že nehraje na žádný hudební nástroj a 25 (16,10%) uvedlo jiné hudební nástroje. Z nichž vyplývá (2x) Kontrabas, (1x) saxofon, (1x) zvonkohra, (8x) ukulele, (5x) bubny, (2x) mandolína, (3x) akordeon, (2x) saxofon, (3x) varhany, (2x) klarinet, (1x) kalimba, (1x) elektronické klávesy.

5 VÝSLEDKY VÝZKUMU

V této kapitole jsme zpracovali výsledky dat získaným prostřednictvím dotazníkového šetření. Také jsme se zde snažili odpovědět na výzkumné otázky, které jsme si stanovili. V Závěru kapitoly jsme shrnuli výsledky výzkumu a vytvořili z nich závěry výzkumu.

5.1 Zpracování a vyhodnocení získaných dat

Pro bakalářskou práci byl zvolen kvantitativně orientovaný výzkum. Použili jsme metodu dotazníkového šetření. V dotazníku bylo zahrnuto 27 položek, z nichž 14 je uzavřených, 9 polootevřených a 4 jsou otevřené. První 4 položky jsou demografické, kde jsme se snažili zjistit pohlaví, dosažené vzdělání, délku praxe v mateřské škole a také na jaký hudební nástroj umí respondenti hrát. Dotazníky byly rozšířeny elektronicky pomocí e-mailu a sociálních sítí. Použili jsme dostupný výběr, protože se nám vrátilo 155 vyplněných dotazníků. Pro statistické zpracování dat jsme použili počítačový program MS Excel za použití statiky v popisné rovině, dále pro interpretaci dat jsme použili grafy a tabulky.

- VO č. 1. Jaké hudební nástroje využívají učitelky v mateřských školách?

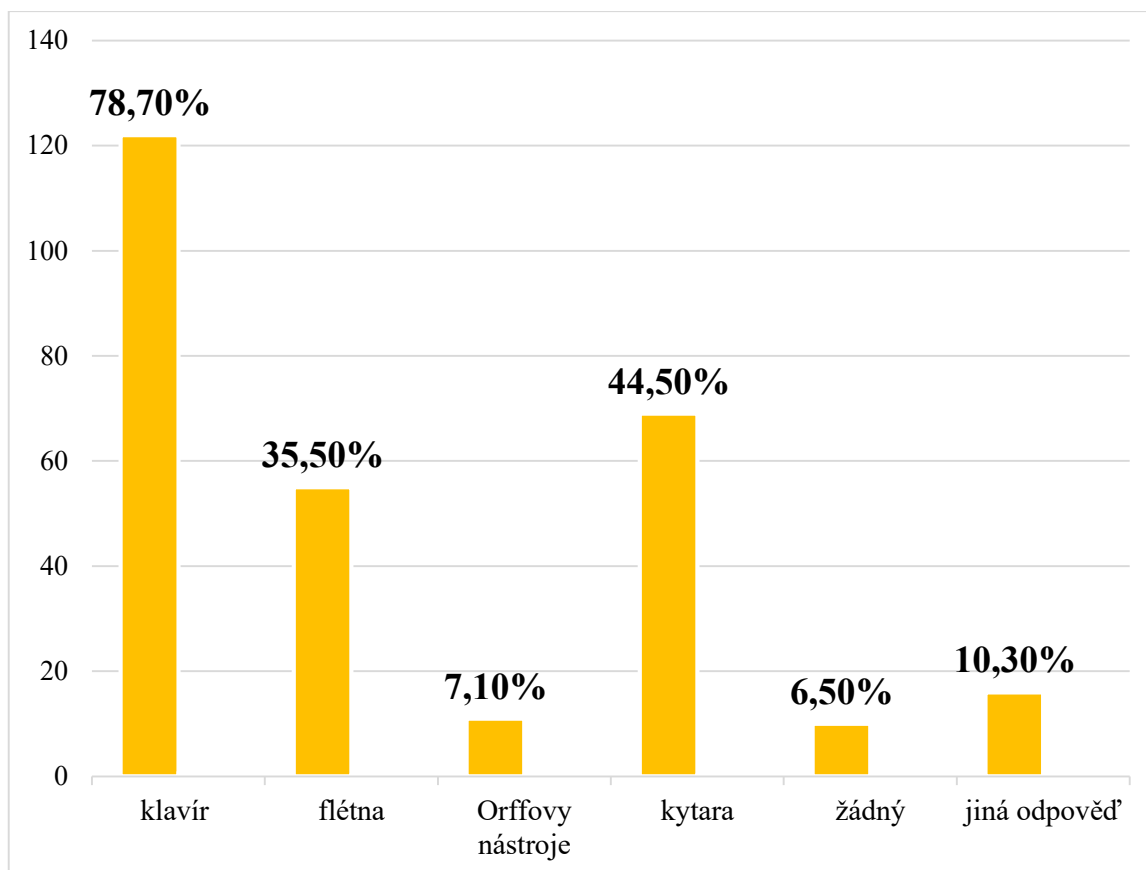
Položka č. 6. Uveďte, jaké hudební nástroje máte v mateřské škole k dispozici.

Tabulka 1. Hudební nástroje.

Hudební nástroj	Počet odpovědí
Klavír	131
Orffovy hudební nástroje	92
Flétna	79
Kytara	65
Klávesy	25
Bubny	16
Netradiční hudební nástroje	7
Varhany	6
Ukulele	3
Akordeon	2
Housle	2
Foukací harmonika	2
Klarinet	1

Počet, který odpovídá ke každému hudebnímu nástroji, znamená množství respondentů, kteří daný nástroj zvolili. To znamená, že například klavír uvedlo 131 učitelek jako hudební nástroj, který se v jejich mateřské škole vyskytuje. Položku zodpovědělo všech 155 respondentů. Nejvíce z nich tedy uvedlo klavír, což se dalo předpokládat, protože to je hudební nástroj, u kterého je obecně známo, že se v mateřských školách vyskytuje nejvíce.

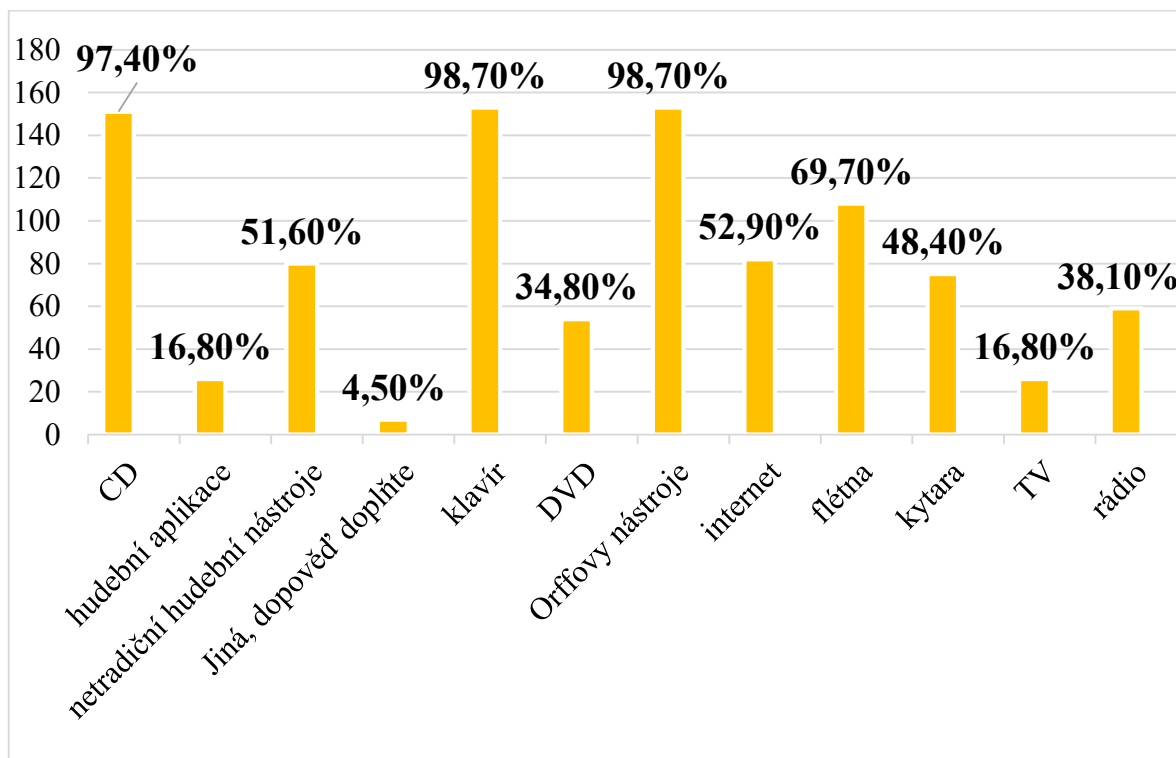
Položka č. 7. Které hudební nástroje ve vaší mateřské škole ovládáte výhradně vy?

Obrázek 4. Hudební nástroje ovládané učitelkami.

Položka byla uvedena jako polootevřená s možností více voleb. Zodpověděli všichni respondenti. Učitelky uvedly hudební nástroj, který nejvíce ovládají pouze ony klavír, tedy 122 (78,70%) učitelek ze 155. Dále 69 (44,50%) uvedlo kytaru, 55 (35,50%) uvedlo flétnu, 11 (7,10%) učitelek uvedlo Orffovy nástroje, žádný nástroj uvedlo 10 (6,50%) učitelek a jinou odpověď vybralo 16 (10,30%) učitelek. Jako jiné odpovědi učitelky uvedly (4x) ukulele, (1x) buben, (2x) klarinet, (3x) Akordeon, (1x) djembe, (2x) housle, (2x) klávesy, (1x) bobotubes, dále napsaly jednou že, děti mají možnost hrát na všechny nástroje a také jedna odpověď obsahovala, že na klavír může hrát dítě pod dohledem učitelky.

Položka č. 27. Vyberte, všechny možnosti, které využíváte v mateřské škole v hudebním vzdělávání.

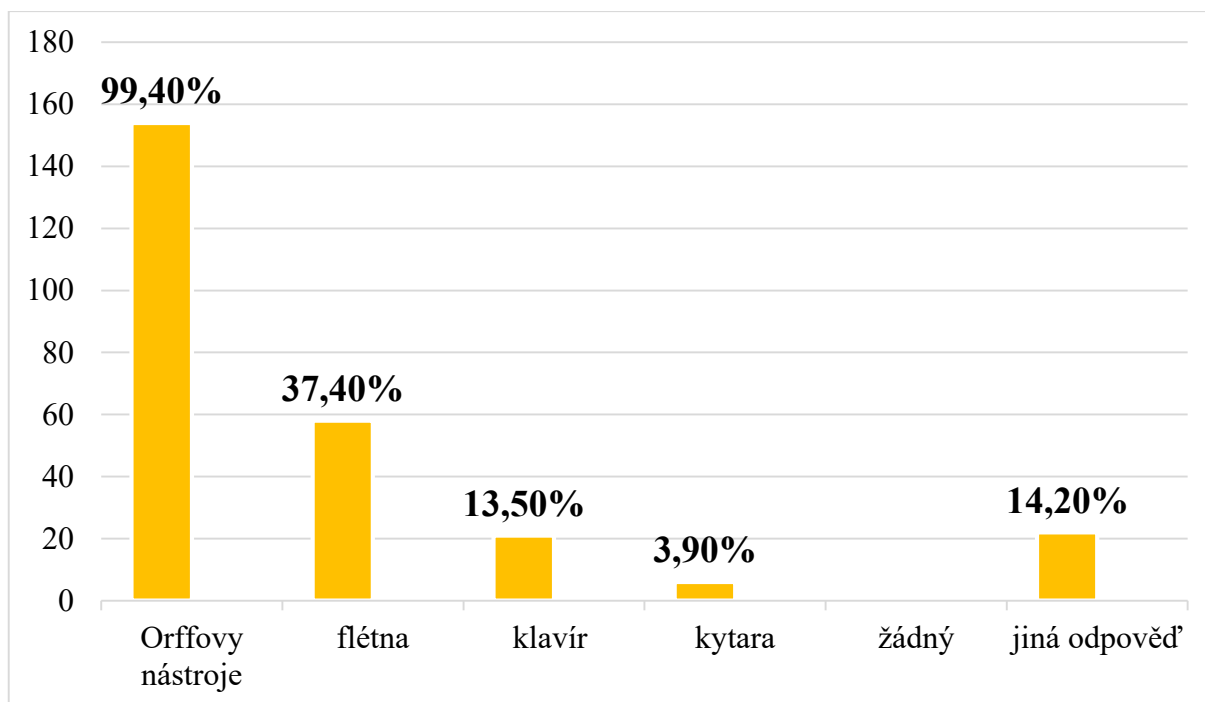

Obrázek 5. Možnosti využívané v hudebním vzdělávání.

Položka byla polootevřená s možností více odpovědí. 2 respondenti ze 155 neodpovědělo na otázku. Nejvíce vybraná možnost byl klavír se 153 (98,70%) a Orffovy nástroje se stejným množstvím odpovědí. Dále učitelky uvedly, že používají CD se 151 (97,40%) odpověďmi. Flétnu vybralo 108 (69,70%) učitelek, internet 82 (52,90%) učitelek, netradiční hudební nástroje 80 (51,60%) učitelek, kytaru 75 (48,40%) učitelek, rádio 59 (38,10%) učitelek, DVD 54 (34,80%) učitelek, TV a hudební aplikace vybralo stejné množství učitelek, tedy 26 (16,80%). Jinou odpověď uvedlo 7 (4,50%) učitelek a jsou to (4x) interaktivní tabule, (1x) ukulele, (1x) mobilní aplikace, (1x) bonga.

Položka č. 8. Které z nástrojů jsou dovoleny ovládat dětem ve vaší mateřské škole?

Obrázek 6. Hudební nástroje, které mohou ovládat děti.

Otázka byla uvedena jako polootevřená s možností více voleb. Jedna z možných odpovědí byla „žádný hudební nástroj“, výsledky ale odpovídaly 0%. Z toho důvodu nejsou uvedeny v grafu. Znamená to, že všech 155 učitelek uvedlo nějaký hudební nástroj, který mohou děti ovládat. Nejvíce učitelek uvedlo Orffovy nástroje, tedy 154 (99,40%), že mohou děti samostatně ovládat. Dále uvedlo 58 (37,40%) učitelek flétnu, poté 21 (13,50%) z nich uvedlo klavír. Nejméně učitelek uvedlo kytaru, tedy 6 (3,90%). Jinou odpověď napsalo 22 (14,20%) učitelek. Zde je výčet jiných odpovědí učitelek: Foukací harmonik, jiné doprovodné nástroje, sensorová tabule, dva krát uvedly nástroje, které si děti samy vyrobí, relaxační nástroje, dětská harfa, (3x) xylofon, (4x) boomwhackers, jedna učitelka uvedla, že pokud dítě umí hrát na klavír, tak může používat i ten. (6x) Bubínek, (1x) bobotubes (2x) triangl, (1x) zvonkohra.

Poznámka: Triangl a zvonkohra patří do Orffova instrumentáře.

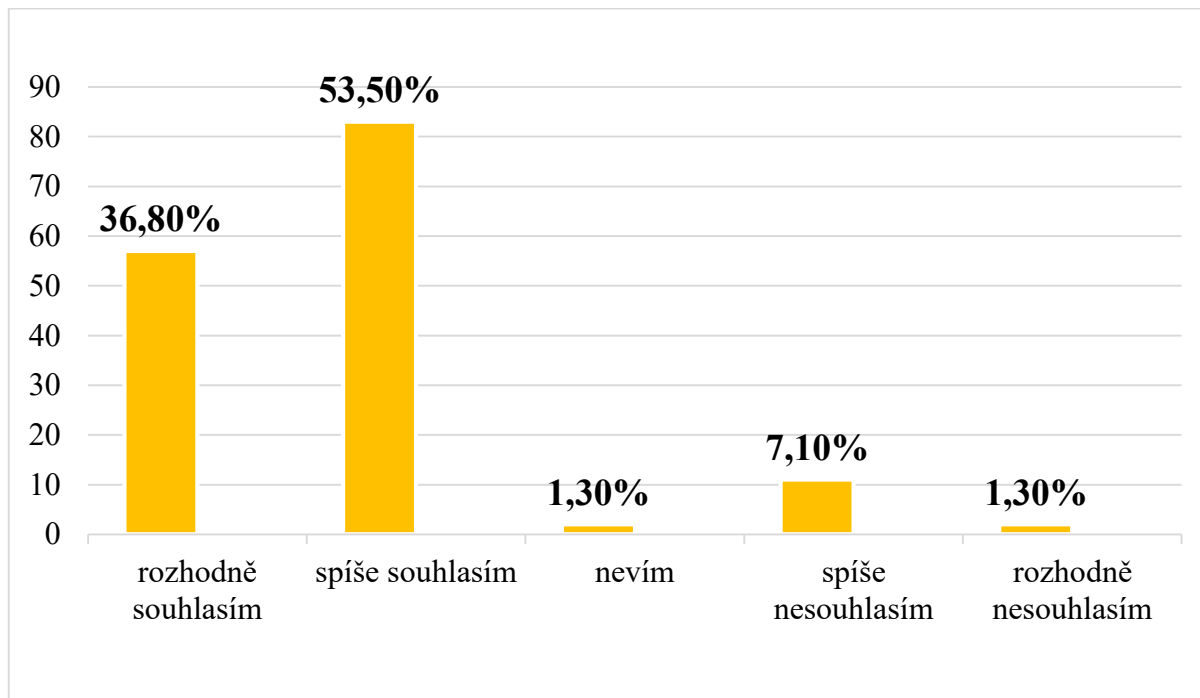
Položka č. 10. Uved'te jeden hudební nástroj, který je podle Vás v mateřské škole v rámci hudebního vzdělávání nejlépe využitelný a zdůvodněte svojí volbu.

Tabulka 2. Hudební nástroj nejlépe využitelný v MŠ.

Hudební nástroj a důvod volby	Počet odpovědí
Klavír	25
Zpěv, doprovod	44
V každé školce	4
Zaujme děti	2
Všestranný	30
Rytmus	2
Kytara	3
Přenosná, dobrá komunikace s dětmi	25
Nevýhoda-děti neslyší melodii	1
Orffovy nástroje	6
Dobře se přizpůsobují dětem	15
Vždy k dispozici	1
Buben	1
Flétna	1
Akordeon	1
Klávesy	1
Varhany	1

Počet, který je uveden u každého hudebního nástroje zvláště znamená, že učitelky napsaly pouze hudební nástroj bez zdůvodnění své volby. Dále jsou pod hudebními nástroji uvedeny důvody, které učitelky napsaly. Otázka byla otevřená a zodpovědělo ji všech 155 učitelek.

Položka č. 11. Myslím si, že v mateřské škole, ve které pracuji, je dostatek hudebních nástrojů.

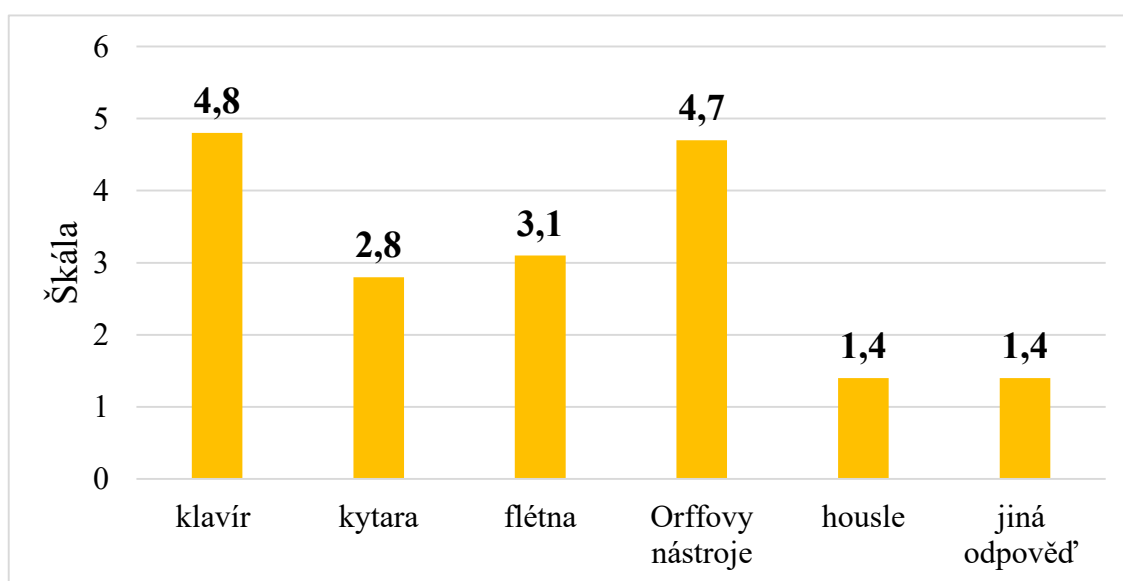
Obrázek 7. Dostatek hudebních nástrojů.

Položka v dotazníku byla uzavřena. Položku je možné zařadit i pod výzkumnou otázku týkající se názorů učitelek. Přesto jsme ji zařadili pod výzkumnou otázku týkající se využitelnosti hudebních nástrojů v MŠ. Rozhodně souhlasí 57 (36,80%) učitelek. Spíše souhlasí 83 (53,50%) učitelek. Odpověď nevím uvedly 2 (1,30%) učitelky. Spíše nesouhlasí 11 (7,10%) učitelek a rozhodně nesouhlasí 2 (1,30%) učitelky.

- VO č. 2. Jak často využívají učitelky mateřských škol tyto hudební nástroje?

Položka č. 9. Seřad'te hudební nástroje podle toho, jak často je v mateřské škole využíváte.

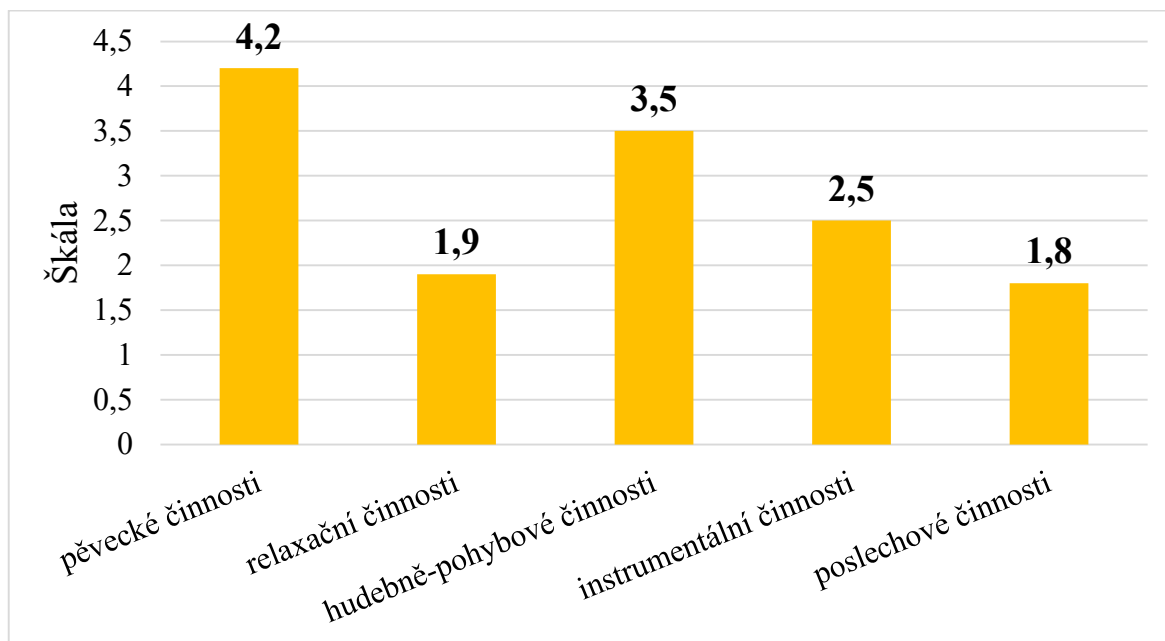
Přičemž číslo 5 znamená nejčastěji a číslo 1 nejméně často.

Obrázek 8. Hudební nástroje podle toho, jak často jsou využívány učitelkami MŠ.

Položka byla polootevřená, neodpověděl 1 respondent ze 155. Výsledky jsou vyhodnoceny aritmetickým průměrem. Učitelky seřazovaly hudební nástroje na škále od 1 do 5 podle toho, jak často daný nástroj využívají v mateřské škole. Nejčastěji využívají klavír, který má 4,8. Dále Orffovy nástroje se 4,7, flétna má hodnotu 3,1, kytara 2,8 a nejméně mají housle s hodnotou 1,4. Dále uvedly i jiné odpovědi, které mají stejnou hodnotu jako housle, tedy 1,4. Jsou to tyto: (1x) elektronické klávesy, (1x) foukací harmonika, (1x) boomwhackers, (1x) zvonkohra, (1x) bobotubes, (1x) klarient, (1x) akordeon, (3x) drumben, (2x) ukulele, (1x) kalimba a jednou bylo napsáno, viz otázka č. 6.

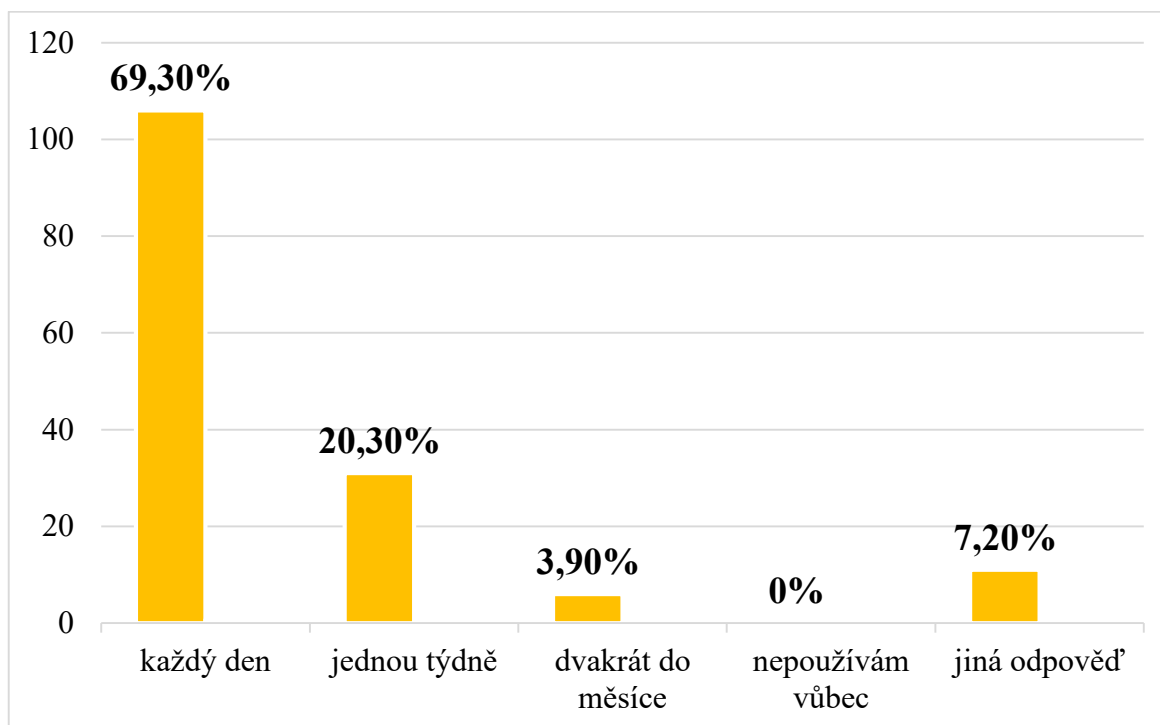
Položka č. 24. Seřadte hudební činnosti podle toho, jak často během nich využíváte hudební nástroje. Přičemž číslo 5 znamená nejčastěji, číslo 1 nejméně často.

Obrázek 9. Hudební činnosti.

Položka je uzavřená. Neodpověděli 4 respondenti ze 155. Výsledky jsou uvedeny v aritmetickém průměru na škále od 1-5. Učitelky uvedly, že nejčastěji využívají hudební nástroje při pěveckých činnostech, průměr na škále je tedy 4,2. Dále hudebně-pohybové činnosti, zde činní výsledek 3,5. U instrumentálních činností je výsledek 2,5, relaxační činnosti 1,9 a nejméně využívají hudební nástroje při poslechových činnostech, což je 1,8.

Položka č. 26. Jak často využíváte hudební nástroje v mateřské škole?

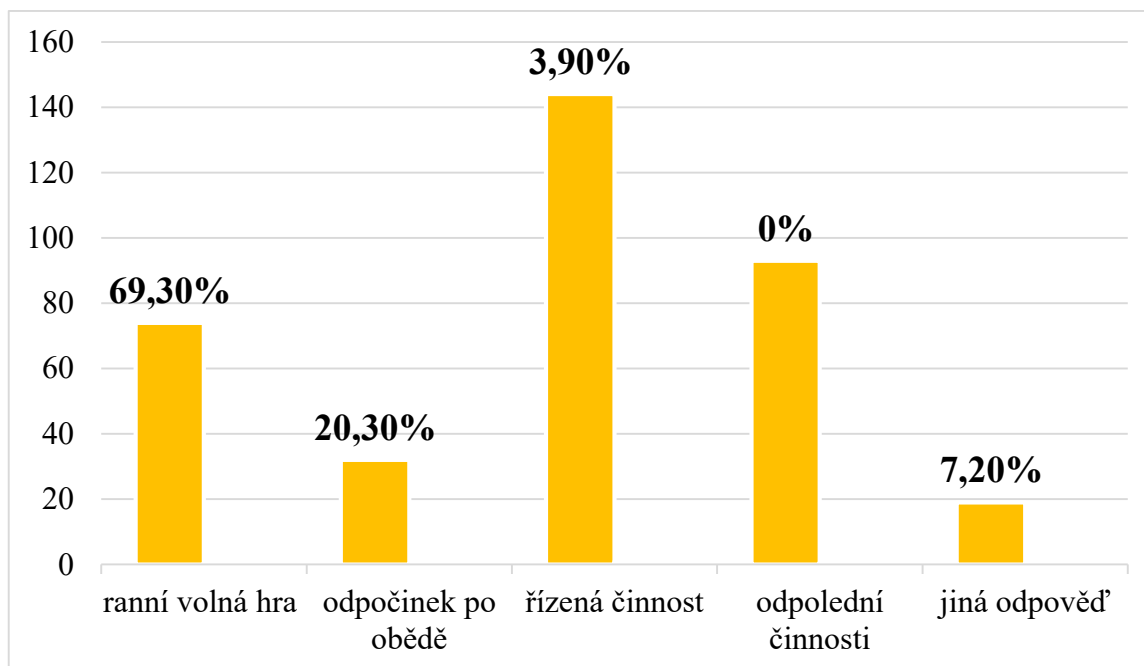

Obrázek 10. Jak často učitelky využívají hudební nástroje.

Tato položka je polootevřená s možností více odpovědí, protože jsme chtěli, aby učitelky měly možnost uvést i své vlastní odpovědi v případě, že by nesouhlasily s žádnou z uvedených možností. Každý den používá hudební nástroje 106 (69,30%) učitelek, jednou týdně 31 (20,30%) učitelek, dvakrát do měsíce 6 (3,90%) učitelek. Žádná učitelka neuvvedla, že hudební nástroj nepoužívá vůbec a jiná odpověď napsalo 11 (7,20%) učitelek. Do jiných odpovědí jedna učitelka uvedla, že hudební nástroje používá jednou za dva dny, dále 9 krát uvedly, že nástroje používají 2 krát až 4 krát týdně a jedna učitelka uvedla, že nástroje používá podle vhodnosti k činnosti.

- VO č. 3. Při jakých činnostech (v rámci režimu dne) využívají učitelky hudební nástroje v mateřských školách?

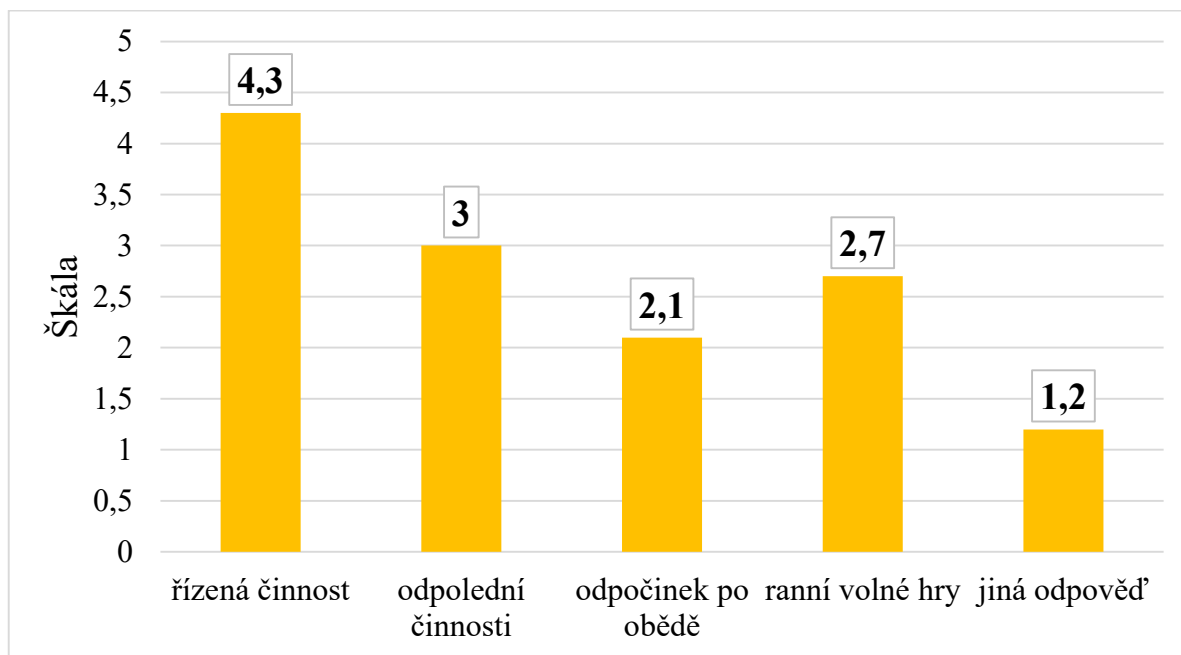
Položka č. 22. Kdy (v rámci režimu dne) využíváte hudební nástroje?

Obrázek 11. Využití hudebních nástrojů v rámci režimu dne.

Položka byla polootevřená s možností více odpovědí. Odpovědi zahrnují rozdělení dne v mateřské škole tak, jak je to zvykem. Řízená činnost je zahrnutá jako režim dne, nikoliv jako organizační forma. Nejvíce učitelky odpověděly, že hudební nástroje používají během řízené činnosti, tedy 144 (94,10%) ze 153 respondentů, 2 neodpověděli. Dále odpolední činnosti vybralo 93 (60,80%) učitelek. Odpočinek po obědě zahrnulo 32 (20,90%) učitelek a jinou odpověď doplnilo 19 (12,40%) z nich. Zde je výčet jiných odpovědí. (1x) ranní cvičení, (3x) kdykoliv během dne, (4x) cvičení, (5x) volné chvíle, (2x) pohybové hry, (1x) vycházka, (1x) dle zájmu dětí, (1x) hudební kroužek, (1x) při buzení.

Položka č. 23. Seřadte části denního režimu v mateřské škole, podle toho, kdy nejčastěji používáte hudební nástroje. Přičemž číslo 5 znamená nejčastěji a číslo 1 nejméně často.

Obrázek 12. Seřazení částí režimu dne v MŠ.

Položka byla polootevřená. Nezodpověděli ji 4 respondenti. Vlevo je škála čísel, ke které jsou přiřazené odpovědi z dotazníku. Výsledky jsou vyhodnoceny v aritmetickém průměru. Řízená činnost byla volena nejvíce, má tedy hodnotu 4,3 na škále od 1-5. Dále odpolední činnosti s hodnotou 3, pak odpočinek po obědě s hodnotou 2,1, ranní volné hry 2,7 a nejméně často byla volena jiná odpověď. Zde jsou vypsány jiné odpovědi: (1x) Pouze zpěv (1x) při procházce, (1x) hudební kroužek, (2x) ranní cvičení, (1x) dramatizace, před obědem, (3x) cvičení, (1x) buzení.

Položka č. 25. Uveďte konkrétní činnosti, při kterých využíváte hudební nástroje.

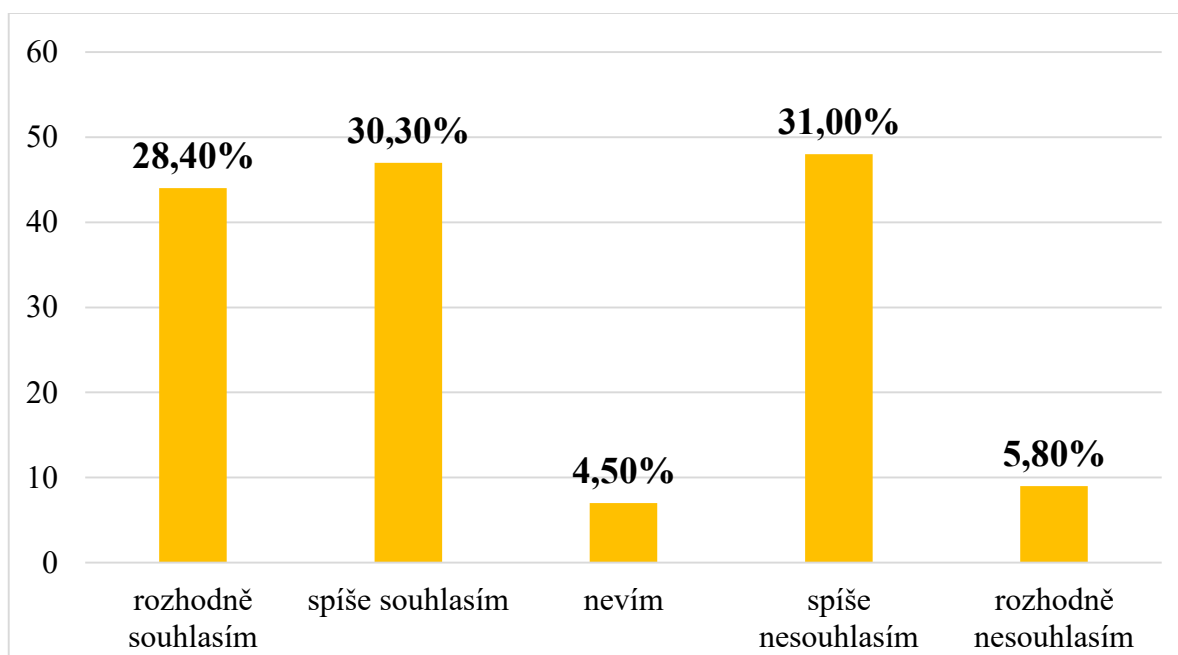
Tabulka 3. Konkrétní činnosti, při kterých učitelky využívají hudební nástroje.

Činnost, důvod využití hudebního nástroje, místo využití	Počet odpovědí	Činnost, důvod využití hudebního nástroje, místo využití	Počet odpovědí
Zpěv, rytmizace, dramatizace, instrumentální činnosti	92	Mimo prostory školy	2
Hudebně- pohybové hry	73	Uklízení hraček	2
Řízená činnost- učení písní	25	Upoutání pozornosti	2
Relaxace	23	Uklízení hraček	2
Poslechy	16	Během celého dne	1
Před spaním	9	Přání k narozeninám	1
Besídky	7	Pěvecký kroužek	1
Ranní hry	6	Na zlepšení nálady	1
Odpolední hry	5	Individuálně samy děti	1
Hrát a zpívat lze kdykoliv	5	Diagnostika	1

Položka byla otevřená, takže učitelky psaly pouze své odpovědi, my jsme si všechny odpovědi utřídili do menších kategorií a následně odpovědi sečetli. Každý učitelka mohla napsat několik možností, nebo pouze jednu. 30 učitelek neodpovědělo vůbec. Nejvíce učitelky využívají hudební nástroje při zpěvu a činnostech s ním spojených, tedy 92, dále učitelky psaly hudebně- pohybové hry, tedy počet je 73.

- VO. č. 4. Jaký mají názor učitelky mateřských škol na využívání hudebních nástrojů v mateřské škole?

Položka č. 12. Myslím si, že mě škola (SŠ, VŠ, VOŠ, aj.) dostatečně připravila na využití hudebního nástroje v praxi.

Obrázek 13. Škola učitelky dostatečně připravila na využití hudebního nástroje.

Položka byla uzavřená a respondenti měli vybrat pouze jednu možnost. Odpovědělo všech 155 učitelek. S výrokem rozhodně souhlasí 44 (28,40%) učitelek, spíše souhlasí 47 (30,30%) učitelky, neví, uvedlo 7 (4,50%) učitelek, spíše nesouhlasí 48 (31,00%) učitelek a rozhodně nesouhlasí 9 (5,80%).

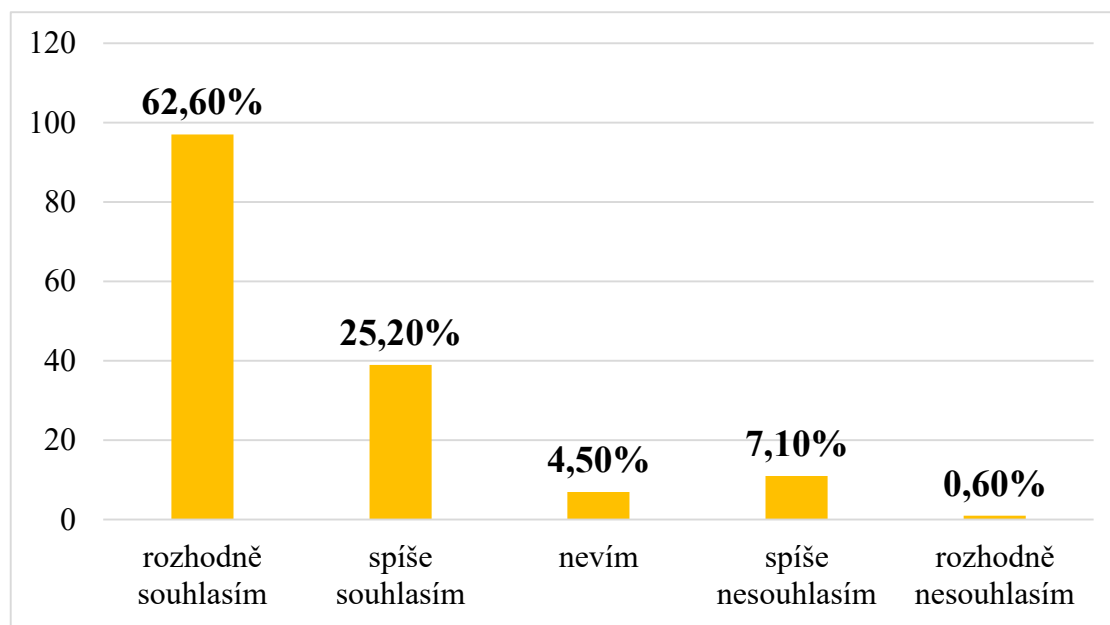
Položka č. 13. Uveďte, kde jste se naučil/a hrát na hudební nástroj.

Tabulka 4. Místo, kde se učitelky naučily hrát na hudební nástroj.

Místo, kde se naučily hrát	Počet odpovědí
ZUŠ	85
SŠ	61
Samouk (doma)	39
VŠ	16
VOŠ	12
ZŠ	11
Kroužek	9
Soukromé hodiny	9
Nikde zatím	1

Položka byla otevřená a nezodpověděli ji 2 respondenti. Jeden respondent uvedl i více než jednu z uvedených možností. Nejvíce se naučili hrát na hudební nástroj v základní umělecké škole, tedy 85 z nich, dále na střední škole, 61. Doma jako samoukové se naučilo 39 z respondentů. Na vysoké škole 16, na vyšší odborné škole 12, na základní škole 11, v kroužku uvedlo 9 z nich, na soukromých hodinách také, tedy 9. Jedna učitelka uvedla, že se nenaučila nikde zatím.

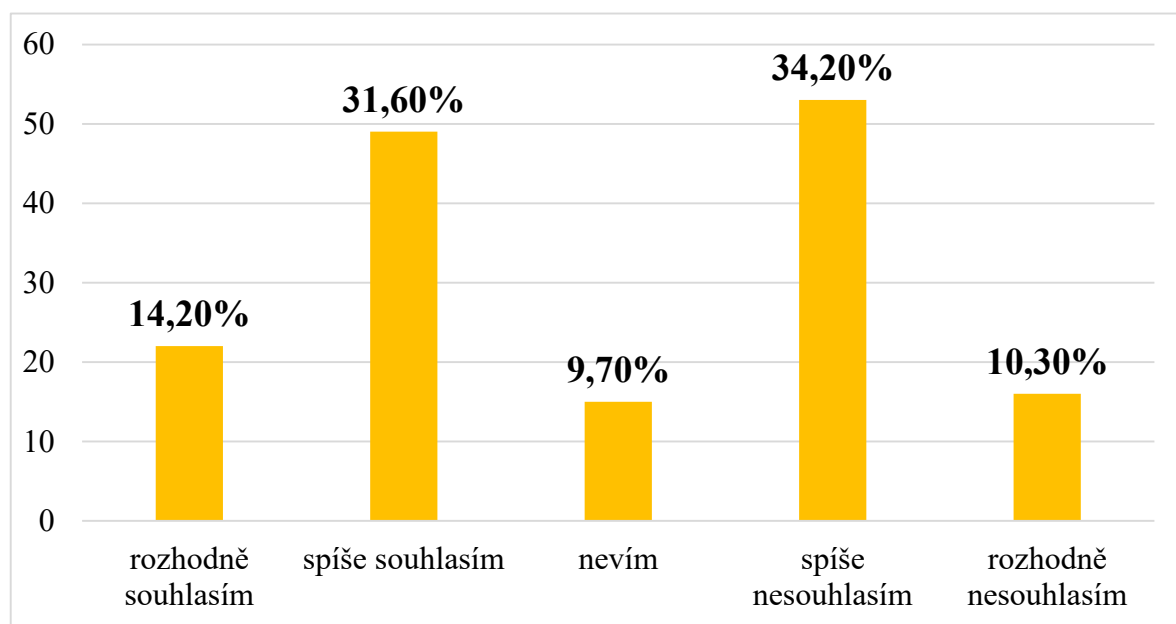
Položka č. 14. Myslím si, že každý učitelka mateřské školy by měl umět hrát na hudební nástroj.

Obrázek 14. Učitelka by měla umět hrát na hudební nástroj.

Položka byla uzavřená s výběrem jedné možnosti a zodpovědělo ji všech 155 respondentů. Rozhodně souhlasí s výrokem 97 (62,60%) z nich, spíše souhlasí 39 (25,20%) z nich, neví, uvedlo 7 (4,50%), spíše nesouhlasí 11 (7,10%) a rozhodně nesouhlasí 1 (0,60%).

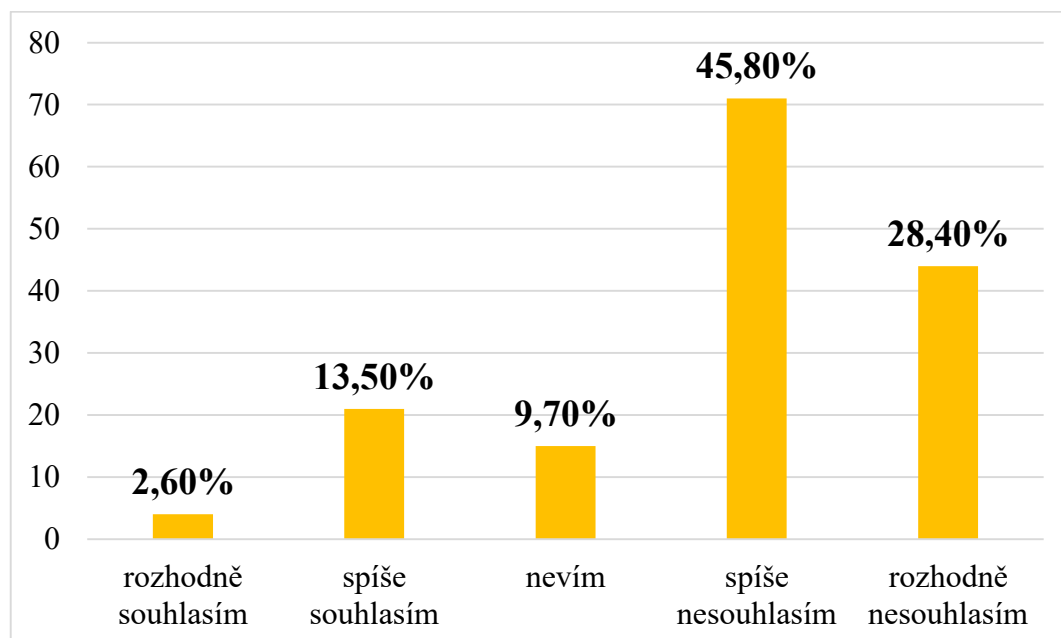
Položka č. 15. Myslím si, že když učitelka neumí hrát na hudební nástroj, není to překážkou v její práci.

Obrázek 15. Dovednost učitelky hrát na hudební nástroj.

Položka byla uzavřená s možností jedné odpovědi, ze 155 respondentů odpověděli všichni. Rozhodně souhlasí 22 (14,20%) učitelek, spíše souhlasí 49 (31,60%) učitelek, neví 15 (9,70%), spíše nesouhlasí 53 (34,20%) a rozhodně nesouhlasí 16 (10,30%) z nich.

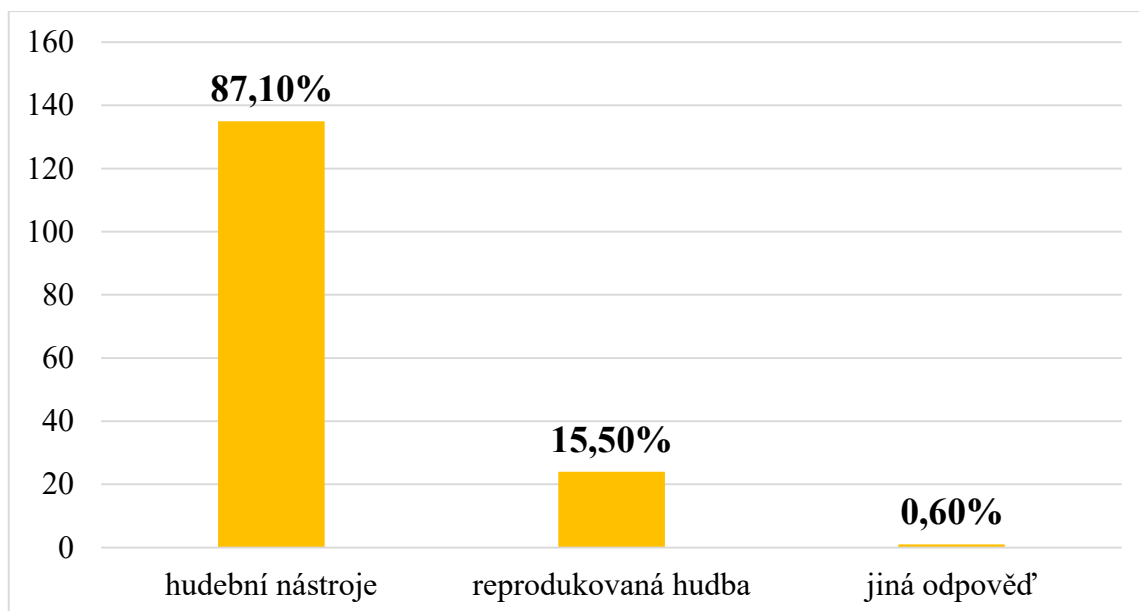
Položka č. 16. Myslím si, že reprodukováná hudba může nahradit hudební nástroj.

Obrázek 16. Reprodukováná hudba může nahradit hudební nástroj.

Položka byla uzavřena s možností jedné odpovědi, všichni respondenti odpověděli. Rozhodně souhlasí 4 (2,60%), spíše souhlasí 21 (13,50%), neví 15 (9,70%), spíše nesouhlasí 71 (45,80%), rozhodně nesouhlasí 44 (28,40%).

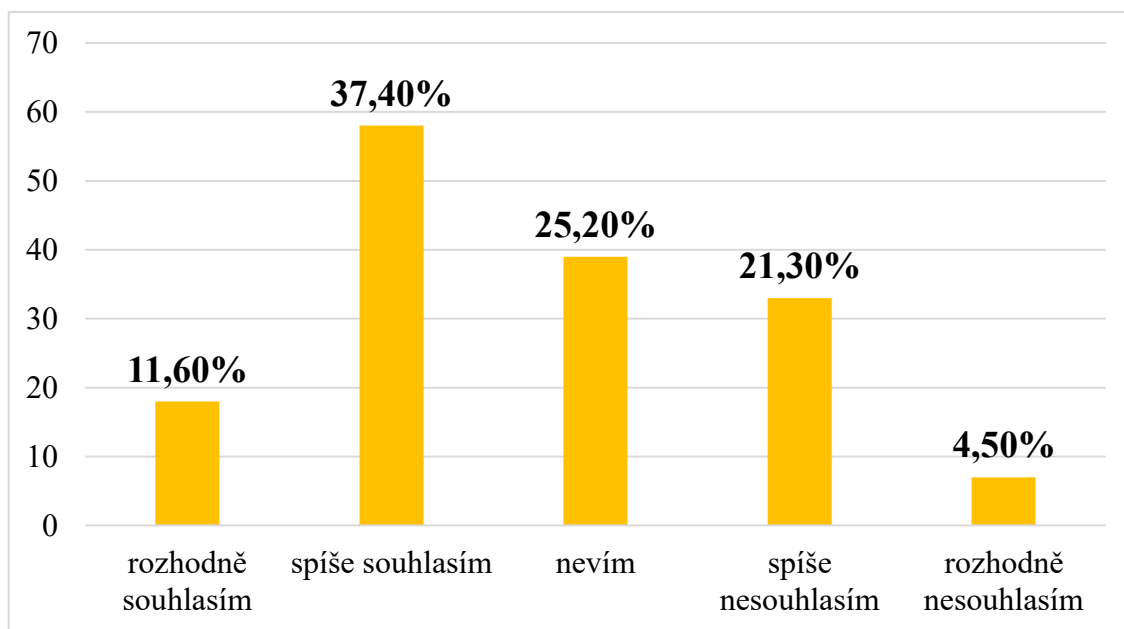
Položka č. 17. Vyberte variantu, kterou upřednostňujete nejvíce.

Obrázek 17. Vybrat variantu.

Položka byla polootevřená s možností více odpovědí. Zodpověděli ji všichni respondenti. Nejvíce upřednostnili hudební nástroje a to 135 (87,10%) z nich, potom reprodukovanou hudbu vybralo 24 (15,50%) učitelek. Jinou odpověď napsala jedna učitelka, která napsala obě varianty, což činí 0,60%.

Položka č. 18. Při své práci v mateřské škole bych uvítala více času pro hudební výchovu.

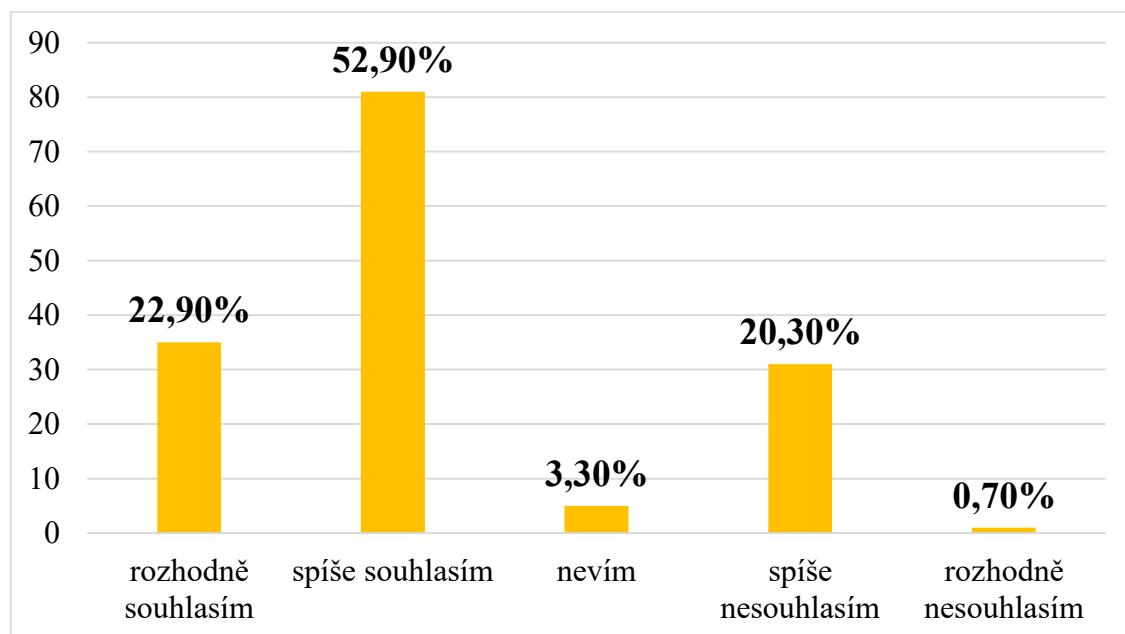

Obrázek 18. Více času pro hudební výchovu.

Položka byla uzavřená s možností jedné odpovědi. Všechny 155 respondentů odpovědělo. Rozhodně souhlasí 18 (11,60%) učitelek. Nejvíce učitelek se přiklání k možnosti, spíše souhlasím, tedy 58 (37,40%). Dále uvedlo nevím, 39 (25,20%) učitelek, spíše nesouhlasí 33 (21,30%) učitelek a rozhodně nesouhlasí 7 (4,50%).

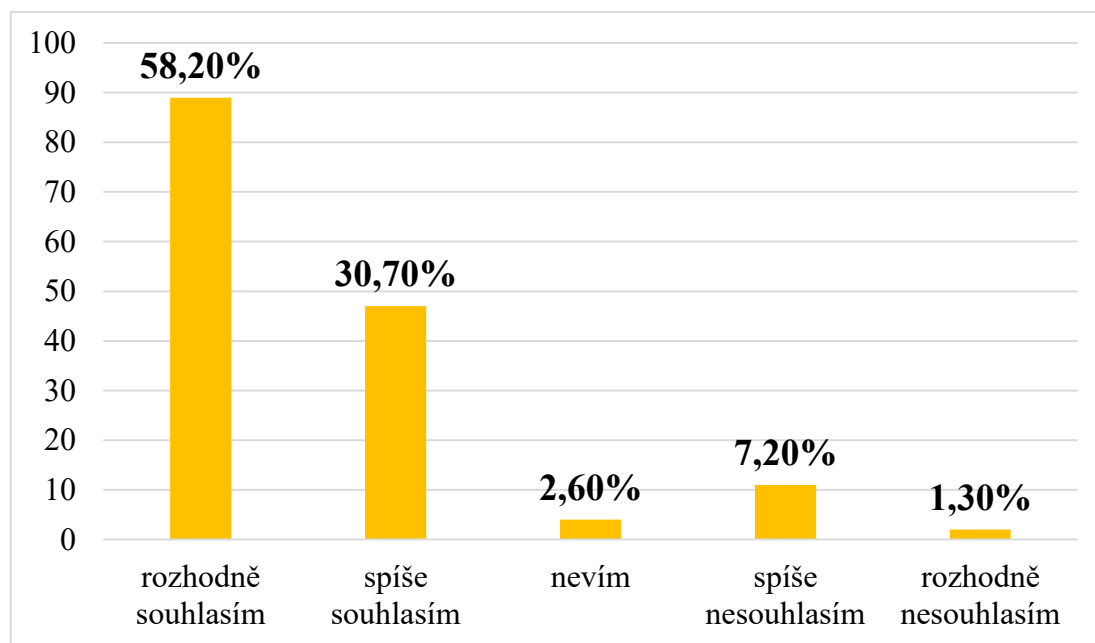
Položka č. 19. Děti mají dostatek prostoru pro seznamování se s hudebními nástroji.

Obrázek 19. Děti mají prostor pro seznamování se s hudebními nástroji.

Položka byla uzavřená s možností jedné odpovědi. Ze 155 respondentů neodpověděli 2. Rozhodně souhlasí 35 (22,90%) učitelek. Spíše souhlasí 81 (52,90%), neví, uvedlo 5 (3,30%), spíše nesouhlasí 31 (20,30%) učitelek a rozhodně nesouhlasí 1 (0,70%).

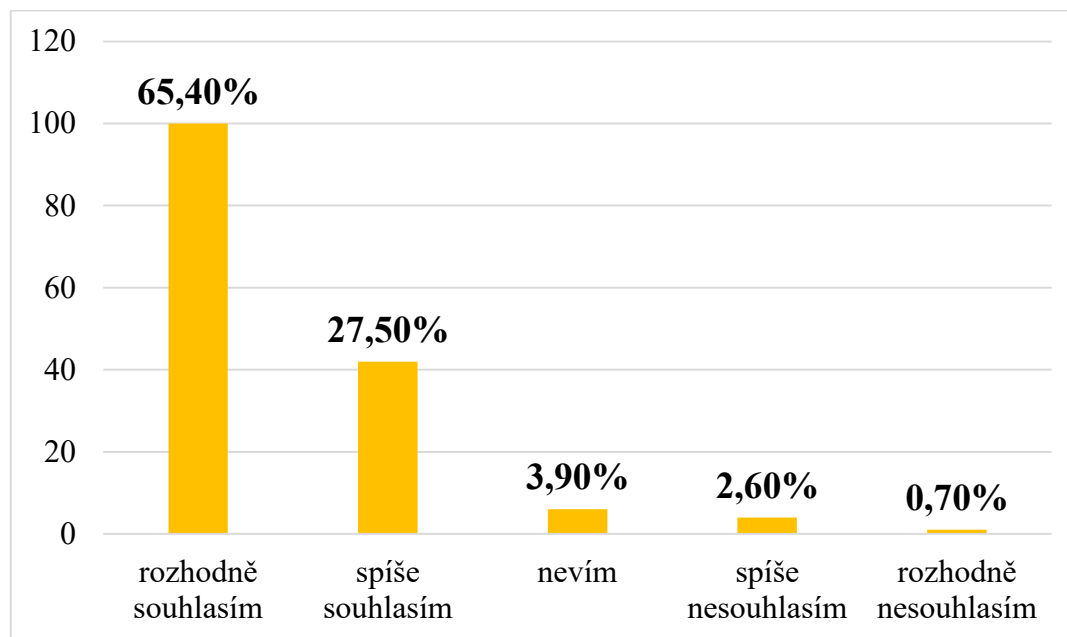
Položka č. 20. Výchovně-vzdělávací proces si bez hudebního nástroje nedokážu představit.

Obrázek 20. Výchovně-vzdělávací proces s hudebním nástrojem.

Položka byla uzavřená s možností jedné odpovědi. Ze 155 respondentů 2 neodpověděli. S výrokem rozhodně souhlasí 89 (58,20%) učitelek, spíše souhlasí 47 (30,70%), neví 4 (2,60%), spíše nesouhlasí 11 (7,20%) a rozhodně nesouhlasí pouze 2 (1,30%) učitelky.

Položka č. 21. Domnívám se, že hudební nástroj je nezbytnou součástí hudebního vzdělávání v mateřské škole.

Obrázek 21. Hudební nástroj je nezbytnou součástí hudebního vzdělávání v MŠ.

Položka byla uzavřena s možností výběru jedné odpovědi. Ze 155 respondentů neodpověděli 2. Rozhodně souhlasí 100 (65,40%) učitelek, spíše souhlasí 42 (27,50%), neví 6 (3,90%), spíše nesouhlasí 4 (2,60%) a rozhodně nesouhlasí pouze 1 (0,70%) učitelka.

Položka č. 5. Vyberte jeden hudební nástroj a zhodnoťte své dovednosti v rámci hry na něj.

Tabulka 5. Dovednosti hry na hudební nástroj.

Hudební nástroj	Začátečník	Mírně pokročilý	Pokročilý
Klavír	32 (21,10%)	73 (48,00%)	37 (24,30%)
Flétna	25 (16,4%)	44 (28,90%)	34 (22,40%)
Kytara	30 (19,70%)	26 (17,10%)	19 (12,50%)
Housle	4 (2,60%)	0	1 (0,70%)
Jiný	8 (5,30%)	7 (4,60%)	7 (4,60%)

Položka byla polootevřená s možností volby více odpovědí a 3 respondenti neodpověděli. Nastala zde chyba, protože otázka je jednak doplňková, to znamená, že nespadá pod žádnou z výzkumných otázek a také byla špatně položena, protože pokud respondenti zvolili možnost jiný hudební nástroj, neměli možnost napsat, který nástroj mají na mysli.

5.2 Závěry výzkumu

VO č. 1. Jaké hudební nástroje využívají učitelky v mateřských školách?

Pod výzkumnou otázku č. 1. jsme zařadili dotazníkové položky č. 6, 7, 8, 10 a 27.

Při 6. položce jsme zjistili, že nejvíce mají učitelky mateřských škol k dispozici klavír, to uvedlo 131 z nich. Dále Orffovy nástroje (92 učitelek), flétnu (79 učitelek) a kytaru (65 učitelek).

Hudební nástroje, které ovládají pouze učitelky, jsou klavír, ten uvedlo 122 (78,70%) učitelek, kytaru uvedlo 69 (44,50%) učitelek a flétnu 55 (35,50%) učitelek.

Hudební nástroje, které jsou dovoleny užívat dětem, jsou Orffovy nástroje, ty uvedlo 154 (99,40%) učitelek, dále flétnu 58 (37,40%) učitelek a klavír uvedlo 21 (13,50%) učitelek.

Když učitelky měly vybrat jeden hudební nástroj, který je podle nich nejlépe využitelný v mateřské škole a zdůvodnit své tvrzení, nejvíce z nich volilo klavír, tedy 107 učitelek. 44 z nich volilo důvod zpěv a doprovod, 4 uvedly, že je klavír v každé školce, 2 napsaly, že zaujme děti, 30 jako důvodu uvedlo, že je klavír všestranný a 2 uvedly jako důvod rytmus. Kytaru zvolilo 29 učitelek, z nichž 25 napsalo důvod, že je přenosná a probíhá při hře na ni dobrá komunikace s dětmi, 1 učitelka uvedla u kytary nevýhodu, že děti neslyší melodii. Orffovy nástroje zvolilo 21 učitelek, z nichž 15 uvedlo, že se dobře přizpůsobují dětem a jedna napsala, že jsou vždy k dispozici.

U položky č. 27. jsme chtěli, aby učitelky vybraly všechny možnosti, které v mateřské škole využívají. Nejvíce vybraná možnost byl klavír se 153 (98,70%) a Orffovy nástroje se stejným množstvím odpovědí. Dále učitelky uvedly, že používají CD se 151 (97,40%) odpověďmi. Flétnu vybralo 108 (69,70%) učitelek, internet 82 (52,90%) učitelek, netradiční hudební nástroje 80 (51,60%) učitelek, kytaru 75 (48,40%) učitelek, rádio 59 (38,10%) učitelek, DVD 54 (34,8%) učitelek, TV a hudební aplikace vybralo stejné množství učitelek, tedy 26 (16,80%). Jinou odpověď uvedlo 7 (4,50%) učitelek a jsou to (4x) interaktivní tabule, (1x) ukulele, (1x) mobilní aplikace, (1x) bongu.

VO č. 2. Jak často využívají učitelky mateřských škol tyto hudební nástroje v mateřských školách?

Pod výzkumnou otázku č. 2 jsme zařadili dotazníkové položky č. 9, 24, 26.

U položky č. 9 jsme chtěli zjistit na škále od 1-5, jak často využívají učitelky mateřských škol hudební nástroje. Přičemž č. 5 je nejčastěji a č. 1. nejméně často. Nejčastěji tedy učitelky využívají klavír, který měl průměrnou hodnotu 4,8, pak Orffovy nástroje s hodnotou 4,7, flétna s hodnotou 3,1, kytara s hodnotou 2,8 a nakonec housle s hodnotou 1,4.

U položky č. 24. jsme chtěli zjistit, při jakých činnostech v mateřské škole nejčastěji používají učitelky hudební nástroje. Na stejné škále od 1-5, jako u předešlé otázky měly nejvyšší hodnotu pěvecké činnosti (4,2), dále hudebně-pohybové (3,5), instrumentální (2,5), relaxační (1,9) a nakonec poslechové (1,8). Tato položka může být také zahrnuta pod VO č. 3, ale rozhodli jsme se ji uvést zde.

U položky č. 26. jsme zjišťovali, jak často využívají učitelky hudební nástroje. Každý den používá hudební nástroje 106 (69,30%) učitelek, jednou týdně 31 (20,30%) učitelek, dvakrát do měsíce 6 (3,90%) učitelek. Žádná učitelka neuvedla, že hudební nástroj nepoužívá vůbec a jiná odpověď napsalo 11 (7,20%) učitelek. Do jiných odpovědí jedna učitelka uvedla, že hudební nástroje používá jednou za dva dny, dále 9 krát uvedly, že nástroje používají 2 krát až 4 krát týdně a jedna učitelka uvedla, že nástroje používá podle vhodnosti k činnosti.

VO č. 3. Při jakých činnostech (v rámci režimu dne) využívají učitelky hudební nástroje v mateřských školách?

Zde patří dotazníkové položky č. 22, 23, 25.

U položky č. 22 jsme zjišťovali, při jakých činnostech v rámci režimu dne využívají učitelky hudební nástroje. Nejvíce učitelky odpověděly, že hudební nástroje používají během řízené činnosti, tedy 144 (94,10%) ze 153 respondentů, 2 neodpověděli. Dále odpolední činnosti vybralo 93 (60,80%) učitelek. Odpočinek po obědě zahrlo 32 (20,90%) učitelek a jinou odpověď doplnilo 19 (12,40%) z nich.

U položky 23. jsme zjišťovali na škále od 1-5 kdy nejčastěji během denního režimu využívají učitelky hudební nástroje. Řízená činnost byla volena nejvíce, má tedy hodnotu 4,3 na škále. Dále odpolední činnosti s hodnotou 3, pak odpočinek po obědě s hodnotou 2,1, ranní volné hry 2,7 a nejméně často byla volena jiná odpověď.

U položky 25. jsme chtěli, aby učitelky uvedly konkrétní činnosti, během nichž využívají hudební nástroje. V závorce je uvedený počet učitelek, které vybraly danou možnost. Zde jsou jejich nejčastější odpovědi: Zpěv, rytmizace, dramatizace, instrumentální činnosti (92), hudebně- pohybové hry (73), řízená činnost- učení písní (25), relaxace (23), poslechy, (16), před spaním (9), besídky (7), ranní hry (6), odpolední hry (5).

VO č. 4. Jaký mají názor učitelky mateřských škol na využívání hudebních nástrojů v mateřské škole?

Pod 4. výzkumnou otázku spadají tyto dotazníkové položky: 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21.

Tabulka 6. VO č. 4. výsledky

Otázka č.	Rozhodně souhlasím	Spíše souhlasím	Nevím	Spíše nesouhlasím	Rozhodně nesouhlasím
12.	44 (28,40%)	47 (30,30%)	7 (4,50%)	48 (31,00%)	9 (5,80%)
14.	97 (62,60%)	39 (25,20%)	7 (4,50%)	11 (7,10%)	1 (0,60%)
15.	22 (14,20%)	49 (31,60%)	15 (9,70%)	53 (34,20%)	16 (10,30%)
16.	4 (2,60%)	21 (13,5%)	15 (9,7%),	71 (45,8%)	44 (28,4%).
18.	18 (11,60%)	58 (37,40%)	39 (25,20%)	33 (21,3%)	7 (4,50%).
19.	35 (22,90%)	81 (52,90%)	5 (3,30%)	31 (20,30%)	1 (0,70%).
20.	89 (58,20%)	47 (30,70%)	4 (2,60%),	11 (7,20%)	2 (1,30%)
21.	100 (65,40%)	42 (27,50%)	6 (3,90%)	4 (2,60%)	1 (0,70%)

Všechny tyto dotazníkové položky měly na výběr z odpovědí, rozhodně souhlasím, spíše souhlasím, nevím, spíše nesouhlasím, rozhodně nesouhlasím. Všechny položky byly uzavřené.

Dále položka č. 13. zjišťovala, kde se učitelky naučily hrát na hudební nástroje. Nejvíce se naučily hrát na hudební nástroj v základní umělecké škole, tedy 85 z nich, dále na střední škole, 61. Doma jako samoukové se naučilo 39 z respondentů. Na vysoké škole 16, na vyšší odborné škole 12, na základní škole 11, v kroužku uvedlo 9 z nich, na soukromých hodinách takéž, tedy 9. Jedna učitelka uvedla, že se nenaučila nikde zatím.

Položka č. 17. zjišťovala, kterou variantu učitelky upřednostňují, zda hudební nástroje, či reprodukovanou hudbu. Nejvíce upřednostnili hudební nástroje a to 135 (87,1%) z nich, potom reprodukovanou hudbu vybralo 24 (15,5%) učitelek. Jinou odpověď napsala jedna učitelka, která napsala obě varianty.

5.3 Doporučení pro praxi

Každá učitelka mateřské školy má své kvality a předpoklady k tomu, zda by měla učit. Hra na hudební nástroj patří k základním dovednostem učitelky mateřské školy, jednak z toho důvodu, že děti v předškolním věku ke svému vývoji potřebují hudbu a aktivity s ní spojené a také z toho důvodu, že by učitelka mateřské školy měla být vícestranně zaměřená, aby toho mohla dětem co nejvíce nabídnout a obohatit jejich vývoj.

Snažili jsme se zjistit, zda v dnešní době je stále potřeba, aby učitelka mateřské školy uměla hrát na hudební nástroj a zda jsou tyto nástroje využívány. Jelikož se dnes často díky vývoji technologií skutečná hudba opomíjí a je nahrazována hudbou reprodukovanou. Chtěli jsme zjistit, zda opomíjení opravdové hudby, tvořené hudebními nástroji opravu probíhá, nebo je to pouze nějaké společenské zdání. Z výsledků výzkumu můžeme pro praxi doporučit, že skutečná hudba opomíjena není. Učitelky mateřských škol stále velmi hojně hudební nástroje ve své práci využívají a většina z nich je stále upřednostňuje před hudbou reprodukovanou. Dále bychom chtěli doporučit, aby učitelky v mateřských školách hudební nástroje využívaly při své práci nejlépe každý den, protože z výsledků našeho výzkumu můžeme usoudit, že učitelky si práci s dětmi během výchovně-vzdělávacího procesu bez hudebních nástrojů nedokáží představit a většina z nich je považují za nezbytnou součást hudebního vzdělávání. Také bychom chtěli uvést doporučení pro praxi všech škol, které vzdělávají budoucí učitelky mateřských škol, aby více dbaly na vzdělávání ve hře na hudební nástroje, neboť z našeho výzkumu vyplývá, že se učitelky nejvíce učí dovednostem hry na hudební nástroje v základních uměleckých školách, což je pouze doplňkový kroužek, který mohou navštěvovat dobrovolně.

ZÁVĚR

Bakalářská práce je zaměřena na využití hudebních nástrojů učitelkami mateřských škol, proto je v práci zmiňována učitelka mateřské školy v ženském rodě. Je to také z toho důvodu, jak už jsme zmínili v úvodu, že v mateřských školách převažují ženy jako učitelky.

V teoretické části bakalářské práce jsme se zaměřili na shrnutí teoretických východisek týkajících se využití hudebních nástrojů v mateřských školách, také jsme se zaměřili na učitelku mateřské školy a specifika její práce. Uvedli jsme hudební schopnosti, hudební dovednosti ve vztahu k učitelce mateřské školy a vymezili jsme rozdíly mezi těmito pojmy. Dále jsme shrnuli poznatky o hudebních činnostech v mateřských školách.

V praktické části jsme zjišťovali, jakým způsobem učitelky mateřských škol využívají hudební nástroje. Blíže jsme se zabývali tím, jaké hudební nástroje učitelky využívají, jak často a při jakých činnostech. Také jsme se ptali na názory učitelek týkající se této problematiky. První cíl, který se týkal hudebních nástrojů, jsme naplnili pěti dotazníkovými položkami. Zjistili jsme, že nejvíce využívaný hudební nástroj v mateřské škole je klavír a nástroj, který je nejvíce využíván a dovolen využívat dětmi jsou Orffovy hudební nástroje. V další výzkumné otázce jsme se ptali na to, jak často využívají učitelky hudební nástroje a zařadili jsme zde tři dotazníkové položky. Z výzkumu vyplynulo, že 69,30% učitelek využívá hudební nástroje každý den. Nejčastější hudební nástroj byl opět klavír a v těsné závěsu za ním Orffovy nástroje. Nejčastější hudební činnosti, při nichž učitelky využívají hudební nástroje, uvedly pěvecké činnosti. Položku č. 24. jsme zařadili pod výzkumnou otázku, týkající se toho, jak často využívají učitelky hudební nástroje. Předposlední výzkumná otázka se tedy ptala na to, při jakých činnostech využívají učitelky hudební nástroje. Zde jsme zařadili 3 dotazníkové položky, z nichž jsme zjistili, že učitelky využívají nejčastěji hudební nástroje během řízené činnosti, což uvedlo 94,10% dotázaných učitelek. Dále jsme chtěli, aby učitelky volně vypsaly do otevřené otázky, při jakých konkrétních činnostech učitelky hudební nástroje využívají. Nejvíce z nich uvedlo zpěv, rytmicizaci, dramatizaci, instrumentální činnosti, tedy 93 učitelek, dále pak 73 učitelek uvedlo hudebně- pohybové hry. Poslední výzkumná otázka byla zaměřena na názory učitelek. Zde spadalo nejvíce dotazníkových položek a to 10. 8 otázek bylo uzavřených s možností jedné odpovědi na škále od „rozhodně souhlasím“ po „rozhodně nesouhlasím“. V neposlední řadě jsme chtěli zjistit, kde se učitelky

naučily hrát na hudební nástroj a zda upřednostňují reprodukovanou hudbu či hudbu hranou na hudební nástroje. Většina učitelek uvedla základní uměleckou školu a 87,10% učitelek upřednostňuje hudební nástroje. Jedna otázka byla doplňková, kdy jsme chtěli, aby učitelky zhodnotily svou dovednost na jeden jimi vybraný hudební nástroj.

Všechny cíle práce byly naplněny a interpretovány pomocí grafů a tabulek. Výsledky výzkumu jsme mohli snadno předpokládat, protože tato problematika není ojedinělá a byla zkoumána už mnohokrát. Jako limit práce bychom uvedli nejednotnost dotazníkových položek, u nichž byla velká rozmanitost, tudíž zpracování bylo tímto ztíženo a nebylo interpretováno dostatečně přehledně.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BARVÍK, Miroslav, 1960. *Stručný hudební slovník*. 5. přeprac. a dopl. vyd., (1. vyd. v SNKLHU). Praha: SNKLHU.

BEATY, Janice J. *Skills for preschool teachers*. Tenth edition. Boston: Pearson, 2017, xxiv, 403. ISBN 978-0-13-376634-9.

BEN-TOVIM, Atarah a Douglas BOYD. *Hudební nástroj a naše dítě*. Praha: Portál, 2007, 131 s. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-206-5.

FRANĚK, Marek, 2005. *Hudební psychologie*. V Praze: Karolinum. ISBN 80-246-0965-7.

HOLAS, Milan, 2013. *Psychologie hudby v profesionální hudební výchově*. 2. vyd. V Praze: Nakladatelství Akademie múzických umění. ISBN 978-80-7331-262-6.

KARNETOVÁ, Helena, 2015. *Hudební nástroje v souvislostech*. Vydání druhé - aktualizované a rozšířené. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-619-3.

KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-080-3.

LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti v předškolním vzdělávání*. Vyd. 2. Praha: Raabe, 2006, 165 s. ISBN 978-80-87553-65-7.

MASARYK, Tomáš Garrigue, 1933. *Masarykův slovník naučný: lidová encyklopedie všeobecných vědomostí*. V Praze: nákladem Československého kompasu.

MODR, Antonín, 1977. *Hudební nástroje*. 6. doplněné vydání. Praha: Supraphon.

OPRAVILOVÁ, Eva, 2016. *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5107-8.

PEŠKOVÁ, Jana. *Hudební činnosti v mateřské škole zaměřené na dvouleté a tříleté děti*. Praha, 2017. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra hudební výchovy. Vedoucí práce Veverková, Jana.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ, 2008. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. [i.e. Vyd. 5.]. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-416-8.

SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ, 2013. *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2060-2.

SYSLOVÁ, Zora, 2013. *Profesní kompetence učitele mateřské školy*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4309-7.

SYSLOVÁ, Zora, 2017. *Učitel v předškolním vzdělávání a jeho příprava na profesi*. I. vydání. Brno: Masarykova univerzita. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. ISBN 978-80-210-8475-9.

VÁGNEROVÁ, Marie, 2005. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0956-8.

ZEZULA, Jiří a Olga JANOVSÁ. *Hudební výchova v mateřské škole /Metodika/*. Vyd. 2. Praha: SPN, 1990, 388 s. ISBN 80-04-24939-6.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Č.	Číslo
MŠ	Mateřská škola
SŠ	Střední škola
VO	Výzkumná otázka
VŠ	Vysoká škola
VOŠ	Vyšší odborná škola
ZŠ	Základní škola

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1. Výzkumný vzorek podle dosaženého vzdělání.	26
Obrázek 2. Délka praxe v mateřské škole.....	27
Obrázek 3. Výzkumný vzorek podle toho, na který hudební nástroj umí hrát.	28
Obrázek 4. Hudební nástroje ovládané učitelkami.	31
Obrázek 5. Možnosti využívané v hudebním vzdělávání.	32
Obrázek 6. Hudební nástroje, které mohou ovládat děti.....	33
Obrázek 7. Dostatek hudebních nástrojů.	35
Obrázek 8. Hudební nástroje podle toho, jak často jsou využívány učitelkami MŠ. .	36
Obrázek 9. Hudební činnosti.	37
Obrázek 10. Jak často učitelky využívají hudební nástroje.	38
Obrázek 11. Využití hudebních nástrojů v rámci režimu dne.	39
Obrázek 12. Seřazení částí režimu dne v MŠ.	40
Obrázek 13. Škola učitelky dostatečně připravila na využití hudebního nástroje.	42
Obrázek 14. Učitelka by měla umět hrát na hudební nástroj.....	44
Obrázek 15. Dovednost učitelky hrát na hudební nástroj.	45
Obrázek 16. Reprodukovaná hudba může nahradit hudební nástroj.	46
Obrázek 17. Vybrat variantu.....	47
Obrázek 18. Více času pro hudební výchovu.	48
Obrázek 19. Děti mají prostor pro seznamování se s hudebními nástroji.	49
Obrázek 20. Výchovně-vzdělávací proces s hudebním nástrojem.	50
Obrázek 21. Hudební nástroj je nezbytnou součástí hudebního vzdělávání v MŠ.....	51

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1. Hudební nástroje.....	30
Tabulka 2. Hudební nástroj nejlépe využitelný v MŠ.	34
Tabulka 3. Konkrétní činnosti, při kterých učitelky využívají hudební nástroje.....	41
Tabulka 4. Místo, kde se učitelky naučily hrát na hudební nástroj.	43
Tabulka 5. Dovednosti hry na hudební nástroj.	52
Tabulka 6. VO č. 4. výsledky	55

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha PI: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Vážené učitelky, vážení učitelé,

obracím se na Vás s žádostí o vyplnění mého dotazníku, který se zabývá využitím hudebních nástrojů v mateřských školách. Ráda bych se díky Vám o této problematice dozvěděla co nejvíce. Dovoluji si Vás rovněž požádat o co nejpřesnější a pravdivé vyplnění dotazníku. Účast ve výzkumu je zcela anonymní a dobrovolná.

Předem děkuji za Váš čas a spolupráci.

1. Pohlaví

- muž
- žena

2. Dosažené vzdělání

- SŠ
- VŠ
- VOŠ

3. Délka praxe v mateřské škole

- 1-10 let
- 11-20 let
- 21 let a více

4. Na jaký hudební nástroj umíte hrát

(možnost více odpovědí)

- klavír
- flétna
- kytara
- housle
- žádný
- jiné

Uveďte

.....

5. Vyberte jeden hudební nástroj a zhodnoťte své dovednosti v rámci hry na něj.

(vyberte odpověď, která odpovídá vašim dovednostem)

- začátečník
- mírně pokročilý
- pokročilý

6. Uveďte, jaké hudební nástroje máte v mateřské škole k dispozici.

.....
.....
.....

7. Které hudební nástroje ve vaší mateřské škole ovládáte výhradně vy?

(možnost více odpovědí)

- klavír
- flétna
- Orffovy nástroje
- kytara
- žádný
- jiné

Uveďte

.....

8. Které z nástrojů jsou dovoleny ovládat dětem ve vaší mateřské škole?

(možnost více odpovědí)

- klavír
- flétna
- Orffovy nástroje
- kytara
- žádný
- jiné

Uveďte

.....

9. Seřadte hudební nástroje podle toho, jak často je v mateřské škole využíváte. Přičemž číslo 5 znamená nejčastěji a číslo 1 nejméně často.

(ke každé odrážce uveďte jeden nástroj)

- klavír.....
- kytara.....
- flétna.....
- Orffovy nástroje.....
- housle.....
- jiná odpověď.....

10. Uveďte jeden hudební nástroj, který je podle Vás v mateřské škole v rámci hudebního vzdělávání nejlépe využitelný a zdůvodněte svoji volbu.

.....
.....

11. Myslím si, že v mateřské škole, ve které pracuji, je dostatek hudebních nástrojů.

- rozhodně souhlasím
- spíše souhlasím
- nevím
- spíše nesouhlasím
- rozhodně nesouhlasím

12. Myslím si, že mě škola (SŠ, VŠ, VOŠ aj.) dostatečně připravila na využití hudebního nástroje v praxi.

- rozhodně souhlasím
- spíše souhlasím
- nevím
- spíše nesouhlasím
- rozhodně nesouhlasím

13. Uveďte, kde jste se naučil/a hrát na hudební nástroj/e.

.....
.....

14. Myslím si, že každá učitelka mateřské školy by měla umět hrát na hudební nástroj.

- rozhodně souhlasím
- spíše souhlasím
- nevím
- spíše nesouhlasím
- rozhodně nesouhlasím

15. Myslím si, že když učitelka neumí hrát na hudební nástroj, není to překážkou v její práci.

- rozhodně souhlasím
- spíše souhlasím
- nevím
- spíše nesouhlasím
- rozhodně nesouhlasím

16. Myslím si, že reprodukováaná hudba může nahradit hudební nástroj.

- rozhodně souhlasím
- spíše souhlasím
- nevím
- spíše nesouhlasím
- rozhodně nesouhlasím

17. Vyberte variantu, kterou upřednostňujete nejvíce.

- hudební nástroje
- reprodukováaná hudba
- jiná odpověď

Uveďte

.....
18. Při své práci v mateřské škole bych uvítala více času pro hudební výchovu.

- rozhodně souhlasím
- spíše souhlasím
- nevím
- spíše nesouhlasím
- rozhodně nesouhlasím

19. Děti mají dostatek prostoru pro seznamování se s hudebními nástroji.

- rozhodně souhlasím
- spíše souhlasím
- nevím
- spíše nesouhlasím
- rozhodně nesouhlasím

20. Výchovně vzdělávací proces si bez hudebního nástroje nedokážu představit.

- rozhodně souhlasím
- spíše souhlasím
- nevím
- spíše nesouhlasím
- rozhodně nesouhlasím

21. Domnívám se, že hudební nástroj je nezbytnou součástí hudebního vzdělávání v mateřské škole.

- rozhodně souhlasím
- spíše souhlasím
- nevím
- spíše nesouhlasím
- rozhodně nesouhlasím

22. Kdy (v rámci režimu dne) využíváte hudební nástroje?

(možnost více odpovědí)

- ranní volná hra
- odpočinek po obědě
- řízená činnost
- odpolední činnosti
- jiné

Uveďte

.....

23. Seřadte části denního režimu v mateřské škole, podle toho, kdy nejčastěji používáte hudební nástroje. Přičemž číslo 5 znamená nejčastěji a číslo 1 nejméně často.

řízená činnost.....

odpolední činnosti.....

odpočinek po obědě.....

ranní volné hry.....

jiná odpověď' .....

24. Seřad'te, jak často využíváte hudební nástroje při jednotlivých hudebních činnostech. Přičemž číslo 5 znamená nejčastěji, číslo 1 nejméně často.

poslechové činnosti.....

instrumentální činnosti.....

hudebně-pohybové činnosti.....

relaxační činnosti.....

pěvecké činnosti.....

25. Uved'te konkrétní činnosti, při kterých využíváte hudební nástroje.

.....
.....
.....

26. Jak často využíváte hudební nástroje v mateřské škole?

- Každý den
- Jednou týdně
- Dvakrát do měsíce
- Nepoužívám vůbec
- Jiné

Uved'te

.....

27. Vyberte, všechny možnosti, které využíváte v mateřské škole v hudebním vzdělávání.

(možnost více odpovědí)

- CD
- Klavír
- DVD
- Orffovy nástroje
- Internet
- Flétna
- Kytara
- TV
- Rádio
- Hudební aplikace
- Netradiční hudební nástroje
- Jiné

Uved'te

.....